

**Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені ПЕТРА ВАСИЛЕНКА
Навчально-науковий інститут
механотроніки і систем менеджменту
кафедри Безпеки життєдіяльності та права**

**Дуюнова Т.В.
Півненко Л.В.**

**ОСНОВИ СУДОУСТРОЮ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Методичні вказівки та завдання

до практичних (семінарських) занять
та самостійної роботи студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 081 «Право»

Харків 2021 рік

Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені ПЕТРА ВАСИЛЕНКА
Навчально-науковий інститут
механотроніки і систем менеджменту
кафедри Безпеки життєдіяльності та права

Дуюнова Т.В.
Півненко Л.В.

ОСНОВИ СУДОУСТРОЮ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Методичні вказівки та завдання

до практичних (семінарських) занять
та самостійної роботи студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 081 «Право»

Затверджено
Рішенням Науково-методичної ради
ННІ МСМ ХНТУСГ
Протокол № 5 від 27 січня 2021 року

Харків 2021 рік

Схвалено на засіданні кафедри Безпеки життєдіяльності та права ННІ МСМ Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (Протокол № 6 від 2 лютого 2021 року)

Укладачі:

Дуюнова Т. В. – доктор економічних наук, кандидат юридичних наук, доцент кафедри Безпеки життєдіяльності та права Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.

Півненко Л. В. – старший викладач кафедри Безпеки життєдіяльності та права Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.

Рецензенти:

Ященко А. М. - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ.

Марченко В. В. – доктор юридичних наук, професор кафедри державно-правових дисциплін, міжнародного права і права Європейського Союзу Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України: Методичні вказівки та завдання до практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 081 «Право» . – Х. ФОП Леонов ДС. - 2021. – 86 с.

Методичні рекомендації призначені для надання допомоги студентам у засвоєнні основних тем навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» з урахуванням новітніх положень законодавства України, сучасних досягнень науки, а також специфіки викладання дисципліни для студентів вищих навчальних закладів.

Видання призначене для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 081 «Право».

ВСУП

У складних умовах соціальної трансформації українського суспільства, пріоритетним напрямком державної політики у сфері забезпечення прав і свобод людини має стати побудова ефективно діючої системи судових та правоохоронних органів. Розглядаючи роль суду у захисті прав і законних інтересів громадян, необхідно усвідомлювати, що світова спільнота визнає судовий захист найвищою формою гарантії прав людини. Суд — найважливіша частина правових систем демократичних країн. У свою чергу, правоохоронні органи символізують присутність держави у нашому повсякденному житті, її здатність втрутитися і захистити, коли такий захист потрібен. Правоохоронні органи уособлюють монополію держави на застосування примусу, що у свою чергу є необхідною умовою забезпечення ефективної дії права.

Демократизація суспільних відносин, конституційна реформа, активізація процесів євроінтеграції, удосконалення законодавства у напрямку посилення захисту прав і свобод людини та громадянина, вимагають насамперед чіткого розуміння структури, повноважень, соціального призначення органів судової влади та правоохоронних органів України.

Навчальна дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» є вступною у загальну юридичну проблематику діяльності держави із захисту прав людини, охорони правового порядку і державної безпеки, державного впливу на правопорушення і злочинність, а тому є обов'язковою у підготовці фахівців ступеня вищої освіти бакалавр за спеціальністю «Право».

Навчальна дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» перебуває у взаємозв'язку й взаємозалежності з рядом суміжних юридичних дисциплін. До таких навчальних дисциплін насамперед необхідно віднести «Теорію держави і права», «Історію держави і права України» та «Історію держави і права зарубіжних країн». Адже вивчення теоретичних питань організації і діяльності суду, органів прокуратури, органів досудового розслідування, служби безпеки, адвокатури тощо, потребує знань як загальнотеоретичних, так і історичних підходів при їх висвітленні, а також вміння бачити конкретні правові явища не виокремлено, а у гармонійному розвитку суспільних відносин, та порядок врегулювання їх нормами права. Спираючись на базові знання з теорії держави і права, історії держави і права, дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» вивчає сучасні проблеми організації і діяльності органів судової влади та правоохоронних органів України, а також основні напрямки удосконалення їхньої діяльності у контексті світового досвіду.

Одержані у ході вивчення даної дисципліни знання дозволять студентам сформувати фаховий світогляд, пізнати органічні зв'язки даної

навчальної дисципліни з іншими академічними курсами, так як навчальна дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» за своїм предметом є базовою, оскільки дає знання, без володіння якими, в подальшому, неможливе якісне засвоєння таких навчальних дисциплін, як конституційне право, адміністративне право, кримінальне право, кримінальний процес та ін.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України», є підготовка фахівця-юриста, який володіє основами чинного законодавства щодо загальних засад організації і діяльності судових та правоохоронних органів, їх систему, склад і структуру, функції, взаємодію один з одним, іншими державними та громадськими організаціями, їх соціальне призначення.

Завдання дисципліни: надати студентам систему теоретичних знань та сформувані практичні навички щодо правильного застосування законодавства про судові та правоохоронні органи України.

Засвоївши матеріал курсу, студенти повинні **знати:**

- завдання, функції, структуру та систему судових і правоохоронних органів України;

- вимоги до осіб, які забезпечують діяльність судових і правоохоронних органів України;

- нормативно-правові акти, які регламентують діяльність судових і правоохоронних органів України;

- практику застосування судовими та правоохоронними органами правових норм.

вміти:

- правильно тлумачити і застосовувати норми законодавства України, що регламентують організацію і основи діяльності судових та правоохоронних органів України;

- використовувати сучасні методи наукової організації праці у практичній правоохоронній діяльності;

- вирішувати ситуаційні завдання, що стосуються діяльності судових та правоохоронних органів;

- сприяти забезпеченню захисту конституційних прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Досконале вивчення навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» у подальшому дозволить запобігти помилок при застосуванні норм матеріального та процесуального права, успішно вирішувати завдання боротьби зі злочинністю та зміцненню законності.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Вивчення дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» проходить у формі лекцій, семінарських занять, практичних занять та самостійної роботи.

Метою аудиторних занять є систематизоване засвоєння студентами теоретичних знань про поняття, завдання, основні принципи організації і діяльності судових та правоохоронних органів України. Аудиторні заняття передбачають форми контролю засвоєння змісту дисципліни.

Лекційні заняття передбачають викладення нового теоретичного матеріалу викладачем, сприйняття цього матеріалу студентами. За своїм змістом лекції охоплюють основний теоретичний матеріал найважливіших тем навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, під час якого викладач організує обговорення попередньо визначених питань, до яких студенти повинні готувати тези виступів. Результати самостійної роботи по підготовці до семінару, та безпосередня робота на семінарі фіксується у робочому зошиті семінарських та практичних занять, ведення якого обов'язково для кожного студента. Робота на семінарському занятті також передбачає доповіді за попередньо підготовленими студентами рефератами. Викладач оцінює виступи студентів, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на яких студенти повинні набути навичок практичного застосування положень законодавства України до конкретних життєвих ситуацій, закріпити теоретичні знання з предмету.

Мета практичного заняття – поглиблене і систематичне вивчення найбільш складних і важливих тем навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України». Практичні заняття покликані не стільки повторювати, скільки поповнювати і конкретизувати матеріал лекційного курсу і навчальної літератури.

Завдання для практичних занять студент виконує у письмовій формі, для чого заводить спеціальний зошит. Тему та номери завдань призначає викладач відповідно до збірника завдань для практичних занять.

Під час практичних занять студенти під контролем викладача обговорюють рішення практичних завдань. Відповіді на кожне питання повинні бути мотивованими з обов'язковим посиланням на відповідні норми законодавства. Вимоги до усних відповідей студентів на практичних заняттях є загальноприйнятими. Спочатку зачитується зміст завдання (фабула задачі), а потім письмове рішення з необхідними коментарями та поясненнями. В обговоренні рішення беруть участь усі студенти групи.

Викладач оцінює вірність, повноту й обґрунтованість рішень, викладених студентами, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати й відстоювати свою позицію тощо.

Викладач, який проводить заняття, підводить підсумки обговорення, робить зауваження щодо неточних, некоректних і помилкових рішень студентів та формулює правильні відповіді на поставлені у завданні питання.

При повній і правильній відповіді на питання, які стоять у завданні, викладач може змінити деякі вихідні дані цього завдання, щоб змусити студента зайнятися пошуком іншої відповіді. Такий підхід викладача до можливих варіантів розвитку ситуації і способів їх вирішення не тільки створює робочу обстановку у групі, активізує студентів, а й викликає у них особливий інтерес до проведення таких занять.

Непідготовленість до заняття, відсутність письмових рішень домашнього завдання чи пропуск заняття (незалежно від причин) тягне за собою обов'язкове його відпрацювання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом студентами у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Самостійна робота складається з опрацювання конспекту лекцій, підготовки до семінарських та практичних занять, самостійного освоєння навчального матеріалу по окремим темам, ознайомлення з нормативними актами та рекомендованою літературою.

Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни: підручник, навчальні та навчально-методичні посібники та матеріали, конспект лекцій викладача, методичними рекомендаціями тощо. Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах, а також і в домашніх умовах.

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» визначається у навчально-методичних матеріалах до практичних занять, а також завданнями та вказівками викладача, що проводить заняття у групі.

При оцінюванні самостійної роботи враховується повнота, точність і правильність викладу студентом матеріалу, вміння зосереджувати увагу на основних положеннях, а також використання першоджерел.

Формами самостійної роботи є:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- підготовка і презентація рефератів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Реферат не є дослівним переказом тексту підручника або навчального посібника, а являє собою одну з форм наукового дослідження на певну тему, творчо опрацьовану і перероблену на основі ознайомлення зі станом сучасних наукових досліджень або виклад основних положень певних видань чи їх частин.

Реферат має бути виконано самостійно. Мета написання реферату полягає у набутті студентом знань з навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України», вміння та навичок працювати з науковою літературою самостійно аналізувати та узагальнювати матеріал, робити і формулювати власні висновки та пропозиції.

Реалізація таких цілей втілюється у життя шляхом поступового розв'язання наступних задач:

- вивчення літератури з певного питання;
- вивчення інформації, яка міститься у науковій літературі або у ресурсах Інтернету;
- збір і узагальнення матеріалу;
- складання плану реферату;
- написання реферату;
- оформлення реферату

За допомогою рефератів студент глибше вивчає найбільш складні проблеми навчальної дисципліни, вчиться правильно оформлювати роботу та доповідати про результати своєї праці.

Студент самостійно обирає тему реферату з запропонованого переліку. Допускається закріплення декількох студентів за однією і тією ж темою реферату. У такому разі на практичних заняттях один з них доповідає, а інші виступають з доповненнями чи уточненнями. Студент може у обсязі навчальної програми дисципліни сам запропонувати тему реферату, узгодивши її з викладачем.

Перш ніж починати безпосередньо збирати матеріал, потрібно скласти список літератури, у якій висвітлюється проблема, обрана у якості теми реферату. Слід приділити серйозну увагу підбору і вивченню рекомендованої літератури до дисципліни. Однак запропонований перелік не повинен обмежувати ініціативу студента. У разі необхідності використовуються інші джерела.

План реферату відображає його суть. Це схематичний вираз того, що хоче довести автор. Після ознайомлення з літературою студент складає план реферату, у якому конкретизує питання обраної теми та який включає в себе:

- вступ;
- основну частину (виклад змісту теми);
- висновки;
- список використаної літератури.

Вступ є обов'язковою частиною реферату, у якому стисло обґрунтовується актуальність, чому вибрана саме ця тема, чим зумовлений інтерес до неї, наукова і практична значимість обраної теми, формулюється мета та завдання дослідження. Подається короткий огляд літератури за темою реферату.

Основна частина реферату складається з розділів та підрозділів, у яких мають бути послідовно розглянуті усі питання плану.

Заключна частина реферату має містити висновки, у яких формулюються результати дослідження, оцінки проаналізованого матеріалу, пропозиції чи рекомендації з досліджуваної проблематики. Висновки повинні прямо відповідати поставленим у вступі задачам.

Вступ і висновки реферату разом не повинні перевищувати одну чверть його обсягу.

Після підбору і вивчення літератури, визначення плану реферату слід приступити до узагальнення та систематизації зібраного матеріалу.

Виклад матеріалу повинен бути чітким, логічним та послідовним, літературно грамотним, без повторень. У рефераті необхідно висловлювати своє ставлення до обраної проблеми. Усі міркування потрібно аргументувати.

Починається робота з *титульного листа*. Після титульного листа, на другій сторінці реферату подається план роботи.

Кожна структурна частина роботи повинна починатися з нової сторінки та мати заголовок, який відповідає плану реферату.

Загальний обсяг реферату не повинен перебільшувати **20-25 друкованих сторінок** тексту.

Оформлення списку використаної літератури є важливою складовою написання реферату. У список включаються тільки ті джерела, які використовувались при написанні реферату або на які зроблено посилання у самій роботі.

Зміст реферату студент повинен доповідати на: семінарі, кружку, науковій конференції. Попередньо підготувавши тези доповіді, студент протягом 7-10 хвилин коротко викладає основні положення своєї роботи, оскільки вільний виклад значно поліпшує сприйняття матеріалу слухачами. Після доповіді автор відповідає на питання, поставлені слухачами або ж викладачем під час перевірки реферату. Потім виступають опоненти, які заздалегідь знайомляться з текстом реферату (орієнтуються у даній проблематиці), відзначаючи сильні та слабкі сторони реферату. На основі обговорення написаного та повідомленого реферату виставляється відповідна оцінка.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Розв'язання практичних завдань є окремою формою вивчення навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України», яка спрямована на оволодіння навичками щодо практики застосування норм галузі права, які регулюють організацію і діяльність судових та правоохоронних органів.

Основними цілями розв'язання задач з навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» є:

1. Досягнення високого рівня обґрунтування власної правової оцінки фактичних обставин поданої ситуації.

2. Розвиток вмінь надавати окрему правову оцінку конкретно представлених фактичних обставин запропонованої ситуації.

3. Закріплення навичок самостійної роботи студентів з нормативним матеріалом.

Будь-яке практичне завдання складається з декількох частин:

а) умови (фабула завдання);

б) питання.

Фабулою завдання є інформація про уявні події, можливо пов'язані з певними діями правозастосовників. Завдання полягає у вимозі представити студентом висновки, що зроблені самостійно, або про представлену ситуацію, або правову оцінку ситуації чи оцінку дій правозастосовників.

Вирішення практичного завдання включає в себе декілька послідовних етапів:

1) юридична оцінка наданої практичної ситуації;

2) власна правова оцінка наведеної ситуації;

3) обґрунтування власної правової оцінки студентом із відповідними посиланнями на норми чинного законодавства;

4) формулювання остаточної відповіді на поставлені у задачі запитання.

Юридична оцінка практичної ситуації повинна базуватися на представленій у практичному завданні інформації про певну життєву ситуацію. Використовуючи знання, отримані у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України», студент повинен напрацювати власну позицію щодо оцінки події.

Оскільки умови задачі не можуть бути викладені з урахуванням усіх можливостей і абсолютно повно, перш за все необхідно напрацювати декілька пріоритетних напрямків вирішення завдання. Підбираючи аргументи щодо кожного з них, відкидаються найменш вірні та найменш аргументовані варіанти.

Після обрання найбільш оптимального варіанту, формулюється розгорнута відповідь із викладенням власних аргументів стосовно саме такого варіанту. Рішення повинно бути розгорнутим, аргументованим із посиланням на норми чинного законодавства.

Формула рішення повинна слідувати за основними положеннями, аргументами та містити їх підсумок, що знаходить вираження у чіткій відповіді на поставлені в задачі питання. При вирішенні завдання студент повинен користуватися нормами чинного законодавства, власними знаннями, отриманими при вивченні курсу ««Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України»», теоретичними надбаннями юридичної науки.

ЗРАЗОК РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ

Фабула. *Для захисту Стоянова, який обвинувачувався у зловживанні службовим становищем, на досудовому слідстві був запрошений адвокат Романенко, з яким була укладено угода на ведення справи у місцевому суді.*

Адвокату повідомили, що слухання справи відбудеться 6 вересня н. р., але він не зміг взяти участь у процесі в цей день у зв'язку з виїздом у відрядження до апеляційного суду. Зважаючи на це, місцевий суд призначив для участі у справі адвоката Волошина.

Стоянов у місцевому суді заявив клопотання, щоб його захищав адвокат Романенко, не погоджуючись на заміну його адвокатом Волошином.

Місцевий суд, пославшись на те, що адвокат Романенко перебуватиме у відрядженні до 16 вересня, виніс постанову про розгляд справи без участі адвоката.

Оцініть правильність рішень місцевого суду. Яке рішення повинен був прийняти суд.

Рішення. Перш за все необхідно зазначити, що дана задача стосується теми «Принципи судової влади». Принципи судової влади - це закріплені у Конституції України, у Законі України «Про судоустрій і статус суддів», у процесуальному законодавстві фундаментальні (базові) керівні для учасників судового процесу положення, що виражають і визначають найбільш істотні властивості провадження, вимоги до правил і способу діяльності насамперед органів і службових осіб, які ведуть судове провадження, та є гарантіями забезпечення дотримання прав, свобод, законних інтересів тих учасників провадження, які залучаються до нього, а у підсумку – виконання завдань, що стоять перед судовою владою.

Виходячи із фабули задачі можна сказати, що рішення місцевого суду є не законним і не обґрунтованим, таким, що не відповідає основним принципам судової влади, так як були порушені норми Конституції України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Кримінального процесуального кодексу України.

Відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Дане конституційне положення знайшли своє відображення у ст. 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (*Правова допомога при реалізації права на справедливий суд*).

У ст. 129 Конституції України закріплено основні засади судочинства, і відповідно до п. 5 вказаної правової норми основною засадою (принципом) кримінального судочинства є забезпечення обвинуваченому права на захист.

Дане конституційне положення більш деталізовано у Кримінальному процесуальному кодексі України, зокрема у ст. 20 КПК України «*Забезпечення права на захист*», зазначено, що підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені Кодексом.

Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника.

Принцип забезпечення права на захист за своїм змістом є ширшим за право на захист, так як у першу чергу кореспондується до державних органів, які ведуть кримінальний процес забезпечити можливість підозрюваного, обвинуваченого скористатися своїм конституційним правом – правом на захист.

Відповідно до стаття 131-² Конституції України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Захисником у кримінальному процесі, відповідно до ст. 45 КПК України є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію).

Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає дві форми участі захисника – за угодою та за призначенням. Відповідно до ст. 48 КПК України захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати

засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.

Стаття 49 КПК України закріплює процесуальний порядок залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням. Відповідно, до вказаної правової норми слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:

1) участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника;

2) підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно;

3) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його.

Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

Стаття 324 КПК України зазначає, якщо у судовому засіданні не прибув за повідомленням прокурор або захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду. Одночасно, якщо причина неприбуття є неповажною, суд порушує питання про відповідальність прокурора або адвоката, які не прибули, перед органами, що згідно із законом уповноважені притягати їх до дисциплінарної відповідальності.

Якщо подальша участь у судовому провадженні захисника неможлива, головуєчий пропонує обвинуваченому протягом трьох днів обрати собі іншого захисника. Якщо у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, прибуття у судовому засіданні захисника, обраного обвинуваченим, протягом трьох днів неможливе, суд відкладає судовий розгляд на необхідний для з'явлення захисника строк або одночасно з відкладенням судового розгляду залучає захисника для здійснення захисту за призначенням.

Прокурору та захисникові, які раніше не брали участі у кримінальному провадженні, суд зобов'язаний надати час, достатній для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки до участі в судовому засіданні.

Виходячи з умови задачі, можна констатувати, що у даному випадку адвокат Романенко приймав участь у кримінальному провадженні на підставі угоди з обвинуваченим Стояновим, який не розривав з ним угоду про надання правової допомоги. Проаналізувавши норми Конституції та КПК України, можна з впевненістю зазначити, що рішення місцевого суду про призначення адвоката Волошина, а потім

рішення про розгляд справи без участі адвоката є не правильними, не законними і необґрунтованими так, як порушують основні принципи судової влади.

Зокрема порушено, ст. 59 Конституції України, ст. 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якої кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, визначених законом, держава забезпечує надання професійної правничої допомоги безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав та особи, яка надає правничу допомогу. Для надання професійної правничої допомоги діє адвокатура. Забезпечення права на захист від кримінального обвинувачення та представництво в суді здійснюються адвокатом, за винятком випадків, установлених законом.

Також порушено норми Кримінального процесуального кодексу України, у яких закріплені наступні засади (принципи):

Стаття 8. Верховенство права

Кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. *(Порушено фундаментальне конституційне право людини – право на захист).*

Стаття 9. Законність

Під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства. *(Порушено процесуальний порядок заміни захисника, та проведено судовий розгляд без участі захисника).*

Стаття 20. Забезпечення права на захист

Підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом. *(Обвинувачений не зміг скористатися правовою допомогою обраного ним захисника).*

Стаття 22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості

Кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

Захист здійснюється підозрюваним або обвинуваченим, його захисником або законним представником. *(Сторона захисту була позбавлена можливості повно і обґрунтовано відстоювати свою правову*

позиції. Що в свою чергу не може сприяти винесенню обґрунтованого, всебічно мотивованого, законного рішення суду).

Стаття 26. Диспозитивність

Сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та у спосіб, передбачених цим Кодексом. (Обвинувачений не зміг скористатися своїм конституційним правом на захист та вільний вибір захисника).

В даному випадку місцевий суд, повинен був відкласти судовий розгляд, з огляду на те, що відповідно до ст. 324 КПК України якщо в судові засідання не прибув за повідомленням захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду. Якщо подальша участь у судовому провадженні захисника неможлива, головуєчий пропонує обвинуваченому протягом *трьох днів* обрати собі іншого захисника. Якщо у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, прибуття у судові засідання захисника, обраного обвинуваченим, протягом трьох днів неможливе, *суд відкладає судовий розгляд на необхідний для з'явлення захисника строк* або одночасно з відкладенням судового розгляду залучає захисника для здійснення захисту за призначенням.

Захисникові, який раніше не брав участі у кримінальному провадженні, суд зобов'язаний надати час, достатній для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки до участі у судовому засіданні. В даному випадку адвокат Романенко, який був обраний обвинуваченим був відсутній 10 днів, а для ознайомлення нового адвоката з матеріалами кримінального провадження цього часу може бути недостатньо для належної підготовки до судового засідання, суд повинен був відкласти судові засідання до того часу, коли з'явиться адвокат Романенко.

З огляду на численні порушення Кримінального процесуального кодексу України рішення місцевого суду повинно бути скасоване вищестоящим (апеляційним) судом і призначений новий судовий розгляд.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Підсумкова оцінка знань студентів залежить від способів або підходів, що застосовуються при визначенні рівня знань студента. Вони, у свою чергу, залежать від форми навчання студента. У разі оцінювання знань студента заочної форми навчання, то воно проводиться на ґрунті усної/письмової відповіді на екзаменаційний (три питання) або заліковий білет (два питання), який студент отримує на підсумковому контролі, що знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, та за системою ECTS. У разі оцінки знань студентів денної форми навчання, підсумкова оцінка знаходить своє

вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, та за системою ECTS, яка визначається сумою балів, набраних студентом при виконанні окремих видів робіт. Бали за проведену роботу нараховуються при оцінюванні відповідей на практичних (семінарських) заняттях, поточних модульних контролях, іспиту (у разі його складання).

При складанні семестрового екзамену, кількість балів, відведених на поточний контроль, складає не більше 60 за 100 бальною шкалою. При складанні заліку, кількість балів, підсумкова оцінка виставляються за результатами поточного контролю за 100 бальною шкалою. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Оскільки основним завданням поточного контролю є встановлення і оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, допускається опитування студентів і під час лекційних занять. Оцінки на семінарському, практичному занятті, які виставляються студенту, заносяться до журналу обліку роботи викладача у колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття. Форми і методи опитування обирає викладач. Студенти, що були відсутніми на занятті, зобов'язані відпрацювати його.

Модуль (проміжна атестація) проводиться після вивчення матеріалу певних змістових модулів, на які поділено програмний матеріал. Форма модульного контролю розробляється лектором або провідним викладачем з дисципліни у вигляді тестів, письмової контрольної, колоквиуму, тощо. Підсумкова оцінка з модуля це – сумарна оцінка, зі своїм ваговим коефіцієнтом, з усіх видів робіт, що входять до модуля. Підсумкову модульну оцінку викладач заносить до «Модульної відомості», яка надається йому старостою групи, та фіксує її у журналі обліку роботи викладача. Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» проводиться у формі іспиту.

Семестровий іспит – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід. Результати складання іспитів оцінюються за національною шкалою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно"), за 100-бальною рейтинговою шкалою і шкалою ECTS і вносяться в екзаменаційну відомість.

Оцінювання проводиться за п'ятибальною шкалою.

Оцінка «відмінно» має місце, якщо студент активно працює протягом усього практичного заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури та законодавства з питань, що виносяться на практичне заняття, здатний викласти та аргументувати власне бачення розв'язання практичного

завдання з даної тематики, проявляє здібність до підбивання висновків на підставі огляду викладеного матеріалу.

Оцінка «добре» має місце при дотриманні таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені достатньо повно, викладення матеріалу послідовне, обґрунтоване, з посиланнями на відповідні нормативні акти, узагальнення судової практики та літературні джерела, викладення питань повинно логічно завершуватися самостійними висновками. Але, у відповіді студента допускаються окремі неточності, незначні помилки, відсутня виключна та беззаперечна аргументованість.

Оцінка «задовільно» має місце у тому разі, коли студент у цілому оволодів основним масивом питань з даної теми, проявляє основні знання лекційного та нормативного матеріалу, літератури, намагається робити висновки й розв'язувати практичні завдання. Але, студент на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за вимогою викладача, питання висвітлюються неповно, у відповідях містяться серйозні помилки.

Оцінка «незадовільно» виставляється у разі, коли студент виявив повну неспроможність висвітлити питання, у випадках, коли питання висвітлені неправильно, практичні завдання вирішені невірно. Оцінка з навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» за семестр, що виставляється у «Відомість обліку успішності», складається з урахуванням результатів поточного та підсумкового контролю і оформлюється: за національною системою, за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS.

100-бальна система	оцінка ECTS	оцінка за національною системою	
		Іспит	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
для практичних (семінарських) занять та самостійної роботи
студентів

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ І
ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Тема 1. Предмет, завдання та основні поняття курсу «Основи
судоустрою та організації роботи правоохоронних органів
України»

Семінарські заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення:

1. Предмет навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України».
2. Взаємозв'язок навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» з суміжними навчальними дисциплінами.
3. Система норм національного законодавства щодо регулювання організації і діяльності судових та правоохоронних органів, їх класифікація і характеристика.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні чітко усвідомлювати, що навчальна дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» є однією із перших навчальних дисциплін, яка дає вихідні знання про судову та правоохоронну діяльність. Предмет навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» становлять питання щодо організації та діяльності органів судової влади та правоохоронних органів в Україні, правових та організаційних проблемах їх функціонування, змісту, ознак, принципів, функцій та форм реалізації повноважень, особливості кадрового забезпечення, порядок побудови суддівської та правоохоронної систем України на основі чинного законодавства, міжнародних стандартів та принципів їх застосування.

Навчальна дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» є своєрідним екскурсом до вивчення інших профільюючих юридичних дисциплін, матеріальних і процесуальних галузей національного права.

Навчальна дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» перебуває у тісному взаємозв'язку й взаємозалежності з рядом суміжних юридичних дисциплін. До таких

навчальних дисциплін насамперед необхідно віднести «Теорію держави і права», «Історію держави і права України» та «Історію держави і права зарубіжних країн». Адже вивчення теоретичних питань організації і діяльності судових та правоохоронних органів потребує знань як загальнотеоретичних, так і історичних підходів при їх висвітленні, а також уміння бачити конкретні правові явища не виокремлено, а у гармонійному розвитку суспільних відносин, та порядок врегулювання їх нормами права.

Тісний зв'язок дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» простежується із *курсом конституційного права*. Так, у нормах конституційного права закріплено побудову механізму усієї нашої держави і, зокрема, таких важливих її інститутів, як суд, який у державному апараті займає специфічне положення. Конституційне право визначає основні положення, які характеризують місце і роль судових та правоохоронних органів у державному механізмі, їх взаємодію з органами законодавчої і виконавчої влади. Деталізуючи ці положення, дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» містить більш докладні, розгорнуті відомості щодо судової та правоохоронної системи, конкретизує їх структуру, склад та повноваження.

Кримінальне право виконує функцію охорони усіх правовідносин у випадку суспільно-небезпечного посягання на них. Воно вивчає норми кримінального закону, а також практику застосування цих норм правоохоронними органами та судом. Для судової діяльності кримінальне право має виключно важливе значення як система правових охоронних норм, що є напрямком спрямування правоохоронної діяльності, і як вчення про застосування кримінально-правових норм, які за своїм змістом переважно є охоронними.

Навчальна дисципліна «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» пов'язана з *кримінальним процесом*, основне призначення якого - глибокий аналіз змісту діяльності судових органів, які виконують основну кримінально-процесуальну функцію – правосуддя. Ця дисципліна дає уявлення про те, як повинні діяти органи досудового розслідування, прокуратури та суду при розкритті злочинів, викритті осіб, винних у їх вчиненні, і призначенні заходів правового впливу до таких осіб, а так само при реабілітації осіб, незаконно притягнутих до кримінальної відповідальності.

Значення курсу для вивчення інших юридичних дисциплін визначається, по-перше, тим, що «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» є дисципліною правового характеру, оскільки у ній вивчаються судові та правоохоронні установи держави, організовані на основі права. Галузі і норми, що визначають систему і побудову судових та правоохоронних органів, знаходяться у взаємозв'язку з іншими галузями права і цим створюють основу для взаємозв'язку правових наук, а отже — і юридичних дисциплін.

Зрозумівши устрій судових та правоохоронних органів, можна глибоко та правильно засвоїти їх роботу із застосування права, забезпечення законності та правопорядку.

Визначаючи правову базу, що врегульовує систему судоустрою та правоохоронну систему України, перш за все необхідно звернутись до міжнародно-правових актів, що безпосередньо пов'язані із системою судоустрою і статусом суддів. Серед них найважливішими є: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року); Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року; Європейська хартія про статус суддів від 10 липня 1998 року; Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року.

Система національного законодавства України містить різні законодавчі акти, які регламентують організаційно-правові аспекти побудови і функціонування органів судової влади та правоохоронних органів України.

Провідне місце серед них, безумовно, посідають положення Конституції України, яка містить норми щодо судоустрою і судочинства. Центральне місце у регулюванні питань судоустрою посідають Закони України. Основним законодавчим актом, який нині діє у сфері судоустрою, є Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Серед законодавчих актів про судоустрій важливим є також Закон України «Про Вищу раду правосуддя», Закон України «Про Конституційний Суд України».

Безсумнівно, що чільне місце у системі правових актів, які визначають повноваження органів судової влади та правоохоронних органів у різних формах судочинства є, зокрема, Господарський процесуальний кодекс України; Кодекс адміністративного судочинства України; Кримінальний процесуальний кодекс України та Цивільний процесуальний кодекс України.

До статусних нормативних актів також можна віднести Закони України «Про прокуратуру», «Про національну поліцію», «Про службу безпеки України», «Про національне антикорупційне бюро України», «Про державне бюро розслідувань України», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» тощо.

Завдання до самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Реформування судових органів в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення.
2. Предмет навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України», її місце серед інших юридичних дисциплін.
3. Міжнародні стандарти організації та функціонування судових органів.
4. Стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стандарти застосування при здійсненні правосуддя.

Рекомендована література:

1. Бараннік Р.В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України. [Текст]: Навч. посібник.-К:КНТ, 2011. - 352 с.
2. Бондаренко І. Правоохоронні органи України та їх функції [Текст]: / І. Бондаренко // Право України. –2010. – № 7. – С. 53-56.
3. Закіров М. Проблеми реформування судової системи очима фахівців [Електронний ресурс] / М. Закіров // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 22. – С. 22–27.
4. Євграфова Є. Базова дисципліна з організації та функціонування системи судових та правоохоронних органів України // Юридична Україна. – 2009. – № 8. – С. 120-124.
5. Нор В.Т., Анікіна Н.П., Бобечко Н.Р. Судові та правоохоронні органи. [Текст]: Підручник для студентів юридичних вузів . Київ. 2010. – 238с.
6. Організація судових та правоохоронних органів: підруч. для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закл. / І.Є. Марочкін, Н.В. Сібільова, В.П. Тихий та ін.; за ред. І.Є. Марочкіна і Н.В. Сібільової. – 2-е вид., перероб. і доповн. – Х.: Одиссей, 2011. – 376 с.
7. Подоляка А.М. Поняття, ознаки та сутність правоохоронної діяльності // Науковий вісник Дніпропетровського держ. унів-ту внутр. справ України. – 2009. – № 3 (44): 3б. наук. пр. – Д.: Дніпр. держ. унів-т внутр. справ, 2009. – С. 17-23.
8. Роїна О.М. Діяльність судових і правоохоронних органів України. Науково-практичний посібник. – К.: Правова єдність, 2011. – 424 с.
9. Рубан К. П. Міжнародний досвід розвитку професійної підготовки працівників правоохоронних органів / К. П. Рубан // Реформування органів внутрішніх справ: проблеми та перспективи (вітчизняний і зарубіжний досвід): матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 28–29 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. – С. 179–181.

10. Куліш А.М. Щодо визначення поняття "правоохоронні органи"[Текст]: / А.М. Куліш // Право і безпека. – 2009. – № 4'5. – С. 90-93.

11. Комплексні проблеми реформування системи правоохоронних органів в Україні / А. В. Кубаєнко // Південно - український правничий часопис. - 2015. - № 3.

Тема 2. Поняття, ознаки та співвідношення судової влади з іншими гілками державної влади

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення:

1. Судова влада у системі поділу державної влади.
2. Поняття судової влади та її ознаки.
3. Форми реалізації судової влади.
4. Завдання судової влади.
5. Функції судової влади.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні розуміти, що судова влада є невід'ємним атрибутом суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, а справедливе судочинство та належний захист прав і свобод людини – одна із головних ознак такої держави. Судова влада є однією із трьох гілок влади будь-якої сучасної демократичної держави.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Це конституційне положення закріплює принцип поділу влади, згідно з яким кожна з гілок єдиної і неподільної державної влади здійснює лише її притаманну функцію, має свою сферу реалізації, свою компетенцію.

Проте, поділ влади не слід розуміти як протистояння різних гілок влади. Жодна влада не може брати на себе функції іншої, але кожна з них не може діяти ізольовано, не враховуючи дію інших. Усі гілки влади повинні взаємно доповнювати одна одну, між собою вони мають зберігати необхідний зв'язок і взаємну узгодженість при прийнятті рішень. Саме таким чином створюється єдиний «організм», що функціонуватиме з найбільшим коефіцієнтом корисної дії на благо усього суспільства.

Судова влада, як самостійна і незалежна, може існувати лише у тісній взаємодії з іншими гілками державної влади. Місце судової влади у державному механізмі визначається саме через узгодження її повноважень з повноваженнями законодавчої і виконавчої влади шляхом їх

невтручання у компетенцію одна одної і одночасно взаємного стримування.

Отже, судова влада – це незалежна та самостійна гілка державної влади у системі розподілу державної влади, що представлена системою судів, суддів та органів, які забезпечують їх діяльність, наділена державно-владними повноваженнями для здійснення управління у суспільстві з метою реалізації завдань і функцій держави у сфері правосуддя та судового контролю, що реалізуються у чітко встановленій процесуальній формі, і забезпечується силою держави.

Реалізація судової влади завжди здійснюється у певній формі, тобто передбаченій законом процедурі судочинства. Ця процедура чітко встановлює, що має здійснюватися у суді при підготовці до розгляду та судовому розгляді справ. Судові процедури засновані на гласності, забезпеченні права на захист та оскарження судового рішення, можливості участі представників народу у прийнятті рішення по справі, рівності сторін тощо.

Судова влада в Україні реалізується у формі конституційного, цивільного, господарського, адміністративного та кримінального судочинства.

Сутність та соціальне призначення судової влади розкривається через функції, які покладаються на органи судової влади. Функції судової влади це взаємопов'язані з функціями держави і права, законодавчо оформлені основні напрями її діяльності, в яких відображається сутність та соціальне призначення, що здійснюються з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права.

Вивчаючи дану тему студенти повинні ознайомитися і ґрунтовно проаналізувати положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів», які визначають завдання, функції та форми реалізації судової влади.

Завдання до самостійної роботи Теми для написання рефератів:

1. Судова влада: її місце і роль у суспільстві.
2. Поняття судової влади, її характерні ознаки.
3. Роль судових органів у системі стримувань і противаг у контексті врівноваження державної влади в Україні.
4. Роль судової влади у правовій державі. Співвідношення судової влади із законодавчою та виконавчою владою.
5. Форми реалізації судової влади.
6. Функції та повноваження судової влади.
7. Судочинство як процесуальна форма здійснення судової влади: поняття та види.
8. Основні напрями судово-правової реформи в Україні.

Рекомендована література:

1. Бондаренко І. Правоохоронні органи України та їх функції [Текст]: / І. Бондаренко // Право України. – 2010. – № 7. – С. 53-56.
2. Денищук Ж. Судова влада: її місце і роль у суспільстві / Ж. Денищук // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 8. — С. 29—30.
3. Жуковський О.Г., Нестерчук Л.П. Судоустрій України / Під редакцією Лічмана Л.Г. – Харків: Бурун і К, 2013 – 416 с.
4. Летнянчин Л.І. Конституційна судова реформа: проблеми та перспективи / Летнянчин Л.І // Вісник Національної академії правових наук України. – 2016. – № 3(86). – С. 194–203.
5. Молдован В. В. Судоустрій України : навч. посіб. для вузів [Рекомендовано МОН України] / В. В. Молдован. - К.: Алеут, 2010. — 360 с.
6. Романюк Я., Святоцький О. Реформування судової влади в Україні// - Право України. – 2014. - № 11. – С. 14-73.
7. Судова влада в Україні та інших державах: історія та сучасність (аспекти права): Матеріали Сьомої Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Львів, 25 травня 2018 р.) / Наук. інтернет-конференції. - Вип. 7 / Терлюк І.Я. (укладач) / МОН України, ІНПП НУ «Львівська політехніка». – Львів: Ліга-Прес, 2018. - 290 с.
8. Штогун С.Г. Судова реформа чи косметичний ремонт системи судової влади? / С.Г. Штогун // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14). – С. 1–13
9. Чимний Р. Судова реформа: крок за кроком / Р. Чимний // Закон і бізнес. – № 35 (1074). – 29 серпня–7 вересня 2012 року. – С. 2.

Тема 3. Принципи правосуддя

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення:

1. Поняття принципів судової влади та їх класифікація.
2. Інституціональні принципи судової влади: (принцип паритетності судової влади, принцип справедливості судової влади, принцип верховенства права, принцип законності, принцип здійснення судової влади тільки судом, принцип доступності судової влади, принцип незалежності та самостійності судової влади, принцип безсторонності судової влади, принцип процедурності судової влади).
3. Організаційні (судоустрійні) принципи судової влади: (єдність судової системи та статусу суддів, принцип територіальності, спеціалізації та інстанційності побудови судової системи, принцип незалежності,

недоторканності, незмінюваності суддів, принцип професіоналізму суддів).

4. Функціональні принципи судової влади: (принцип державної мови судочинства, принцип гласності і відкритості судового процесу, участь народу у здійсненні судової влади, здійснення судочинства на засадах рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, принцип змагальності, принцип презумпції невинуватості, принцип забезпечення обвинуваченому права на захист, принцип права на оскарження судового рішення, принцип обов'язковості судового рішення).

Методичні рекомендації

Для того щоб органи судової влади мали змогу реалізовувати головну свою функцію, те, заради чого вони і створені – здійснення правосуддя, судова влада має діяти у відповідності до певних принципів.

При вивченні даної теми студенти повинні розуміти, що принципи судової влади це норми найбільш загального, керівного характеру, які визначають місце судової влади у системі єдиної державної влади, побудову її основних інститутів та спрямованість на реалізацію завдань, що стоять перед судовою владою.

До характерних ознак принципів судової влади можна віднести наступні:

- це найбільш загальні, вихідні положення, ідеї, які мають фундаментальне значення для органів судової влади, визначають спрямованість їх діяльності, побудову в цілому;

- принципи виражають панівні у даній державі політичні та правові ідеї, які стосуються завдань, способу формування і здійснення судової влади;

- принципи передбачені нормами міжнародних актів;

- вони закріплені у нормах національного законодавства.

Кожний принцип судової влади виконує своє функціональне призначення в організації та діяльності судів. Разом із тим, вони діють не розрізнено, а у певній сукупності, оскільки об'єднані загальною метою – організувати діяльність судових органів, забезпечити належний розгляд справ, закріпити належне виконання прав та обов'язків усіх учасників процесу.

Будучи єдиною, система принципів судової влади поділяється на три підсистеми: інституціональні (загальні принципи судової влади), організаційні (принципи організації системи судових органів, або судоустрійні принципи) і функціональні (принципи відправлення судочинства). Усі вони хоча і пов'язані між собою, але утворюють самостійні галузеві підсистеми, кожна із яких відрізняється сферою поширення і призначенням.

Інституціональні принципи судової влади це ідеї найбільш загального характеру, які фіксують загальні відносини, що виникають під

час запровадження інституту судової влади у суспільстві, окреслюють її місце у системі поділу влади й загальних засад взаємовідносин з іншими державними та приватними інститутами.

Організаційні принципи (судоустрійні) – звернені до відносин, що виникають не з приводу розгляду й вирішення конкретного виду судової справи, а з приводу організації судової системи, структури її органів, статусу суддів, тобто у зв'язку з організаційними відносинами. Система цих принципів чітко визначена Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Функціональні принципи судової влади стосуються відносин, що виникають під час розгляду цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ. Але на відміну від таких спеціальних принципів, на яких будується окремий процес судочинства, функціональні принципи розкривають загальні засади здійснення й реалізації повноважень судової влади, характерні для будь-якого процесу розгляду судової справи і для усіх видів судочинства.

Вивчаючи дану тему студенти повинні проаналізувати основні положення щодо визначення принципів правосуддя, їх класифікації та повно і обґрунтовано охарактеризувати зміст і структуру кожного з них.

Завдання до самостійної роботи Теми для написання рефератів:

1. Поняття принципів судової влади. Їх система і значення.
2. Принцип гласності та відкритості у вітчизняному судочинстві: проблеми реалізації
3. Верховенство права як фундаментальний принцип судової влади.
4. Право на справедливий суд: концептуальний аналіз і практика реалізації.
5. Незалежність суду у контексті практики Європейського суду з прав людини.
6. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність під час кримінального провадження.
7. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини як принцип кримінального судочинства.
8. Змагальність сторін та свобода у наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Завдання.

1. Для захисту Струка, який обвинувачувався у зловживанні службовим становищем, на досудовому слідстві був запрошений адвокат Сидоренко, з яким була укладено угода на ведення справи в місцевому суді. Адвокату повідомили, що слухання справи відбудеться 6 вересня п. р., але він не зміг взяти участь у процесі у цей день у зв'язку з виїздом у відрядження до апеляційного суду. Зважаючи на це, місцевий суд призначив для участі у справі адвоката Криницю. Струк у місцевому суді заявив клопотання, щоб його захищав адвокат Сидоренко, не погоджуючись на заміну його адвокатом Криницею. Місцевий суд, пославшись на те, що адвокат Сидоренко перебуватиме у відрядженні до 16 вересня, виніс постанову про розгляд справи без участі адвоката.

Оцініть правильність рішень місцевого суду з точки зору дотримання принципів судочинства.

2. Коваленко І. обвинувачений у вчиненні посадового злочину, заявив у суді клопотання про виклик перекладача, вказавши, що судочинство ведеться українською мовою, усі свідки розмовляють українською мовою, а він українську мову розуміє погано. Порадившись на місці, місцевий суд виніс ухвалу про відмову у задоволенні клопотання, мотивуючи своє рішення тим, що підсудний володіє російською мовою, яка є його рідною мовою і тому, у зв'язку з великою схожістю російської та української мов необхідності у перекладачеві немає. Головуючий при цьому роз'яснив підсудному, що якщо окремі слова для нього будуть незрозумілі, то їх йому перекладе один з суддів або секретар судового засідання.

Чи відповідають дії суду принципам судової влади? Охарактеризуйте зміст і значення принципу мови судочинства. Назвіть правові гарантії його реалізації.

3. Справа про обвинувачення Клименка у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України (*Грабіж*), була призначена до розгляду на 9 год. 10 березня. У цей день у судове засідання був доставлений обвинувачений, з'явилися потерпілий, його представник, свідки та інші учасники судового розгляду. Прокурор у судовому засіданні з'явився не зміг, мотивуючи це надмірною зайнятістю. Натомість у судовому засіданні з'явився слідчий Воробей, який провадив досудове розслідування щодо цього злочину, був обізнаний з усіма його деталями і заявив, що готовий підтримувати державне обвинувачення у суді. Крім того, він повідомив, що прокурор не проти його участі у судовому засіданні. Суддя Макарик не заперечував проти такого рішення слідчого.

Чи допущені порушення закону у даній ситуації? Обґрунтуйте свою позицію з точки зору дотримання принципів судочинства.

4. Призначивши справу до судового розгляду, суддя Тимченко одночасно прийняв рішення про розгляд справи у закритому судовому засіданні.

Мотивував він своє рішення тим, що обвинувачений Корнійчук, який вчинив злочин передбачений ст. 187 Кримінального кодексу України (*Розбій*), заявив таке клопотання, оскільки не бажає, щоб його друзі були присутні на засіданні і насміхались з нього. Крім цього, суддя Тимченко підкреслив, що має сина такого ж віку і не хотів би надмірного розголосу у такій ситуації.

Чи відповідають дії судді Тимченка чинному законодавству? Обґрунтуйте свою відповідь з точки зору дотримання принципів судочинства.

5. При призначенні до розгляду матеріалів кримінального провадження щодо Пилипенка, який звинувачувався в умисному знищенні майна (ч. 1 ст. 194 КК України), було прийнято рішення слухати матеріали за участю прокурора і захисника. На судове засідання 18 серпня з'явилися прокурор, захисник та усі свідки. Однак підсудний, який перебував під вартою, не був доставлений і судовий розгляд було відкладено. На судове засідання 30 серпня був доставлений підсудний, з'явилися усі свідки, прокурор, але не з'явився захисник. У зв'язку з цим суд ухвалив: «Зважаючи на те, що захисник не з'явився і вдруге відкладати судові засідання недоцільно, розглянути її без участі прокурора і без участі захисника». Після цього суд розглянув матеріали кримінального провадження.

Оцініть дії суду з точки зору дотримання принципів судочинства.

Рекомендована література:

1. Бараннік Р. В. Право особи на свободу від самовикриття, викриття членів її сім'ї чи близьких родичів у кримінальному процесі України: монографія / Р. В. Бараннік, В. П. Шибіко. – К. : КНТ, 2008. – 212 с.

2. Городовенко В. В. Принципи судової влади : монографія / В. В. Городовенко ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". – Х. : Право, 2012. – 448 с.

3. Городовенко В. Принцип гласності та відкритості у вітчизняному судочинстві: проблеми реалізації // Вісник Верховного Суду України. - № 9. – 2011. – С. 38-43.

4. Городовенко В.В. Верховенство права як фундаментальний принцип судової влади // Часопис Академії адвокатури України – №14 (1'2012). - С.1-8.

5. Городовенко В. Територіальність в основі побудови судової системи України. Право України. 2011. № 11/12. С. 189 - 197.

6. Кучинська О. Поняття принципів кримінального процесу і їх основні ознаки // Вісник Львів. ун-ту. - Серія юрид. - 2011. - Вип. 53. - С. 383–388.

7. Мирошниченко Т. М. Реалізація засади презумпції невинуватості в процесі кримінального процесуального доказування / Т. М. Мирошниченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2016. – Вип. 40, т. 2. – С. 118–122.

8. Мирошниченко Т.М. Проблемні аспекти реалізації нормативного змісту засади безпосередності дослідження показань, речей і документів під час кримінального процесуального доказування // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. - Серія ПРАВО. Випуск 42. – С. 225-229.

9. Назаров І. В. Принципи побудови судової системи : монографія / І. В. Назаров. – Х. : ФІНН, 2009. – 144 с.

10. Крицька І. О. Окремі аспекти реалізації засади змагальності під час формування речових доказів у кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / І. О. Крицька // Форум права : електрон. наук. фах. вид. – Електрон. текст. дані. – 2016. – № 5. – С. 89–95.

11. Оверчук С. В. Принцип законного судді в судовому праві / С. В. Оверчук // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 230–234.

12. Овсяннікова О. О. Транспарентність судової влади : монографія / О. О. Овсяннікова ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х. : ФІНН, 2010. – 336 с.

13. Організація судових та правоохоронних органів : навч. посіб. : у 2 ч. / Л. М. Москвич, І. В. Назаров, О. О. Овсяннікова та ін. ; за ред. Л. М. Москвич. – Х. : Право, 2016. Ч. 1: Основи судоустрою України. – 244 с.

14. Організація судових та правоохоронних органів: підручник / За заг. ред. І.Є.Марочкина, – Х.: Право, 2014. – 448с.

15. Прилуцький С. Конституювання судової влади України: виклики сьогодення та шляхи їх вирішення/ С. Прилуцький// Право України. - 2014.- № 5.- С.178-188.

16. Прилуцький С. Незмінюваність суддів в Україні: конституційно-правове регулювання та проблеми реалізації// Публічне право № 1 (25) (2017). – С. 73-82

17. Яновська О.Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства: монографія / О.Г. Яновська. – К.: Прецедент, 2011. – 303 с.

18. Чепурненко Я.О., Чепурненко С.О. Зміни до Конституції України в частині правосуддя як можливість перезапуску судової системи // «Молодий вчений» . - № 5 (57). - травень, 2018 р. – С. 659-661.

Тема 4. Судова система України

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Поняття судової системи України.
2. Поняття судової інстанції та ланки судової системи.
3. Підстави утворення та ліквідації судів.
4. Повноваження та складу місцевих судів.
5. Повноваження та склад апеляційних судів.
6. Повноваження та склад спеціалізованих судів у судовій системі України.
7. Структура та повноваження Верховного суду.

Методичні рекомендації

Вивчення даної теми необхідно починати з аналізу законодавчих положень, зокрема ст. 124 Конституції України, у якій зазначено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Стаття 3 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» закріплює положення, що суди загальної юрисдикції утворюють єдину систему. Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні. Виходячи з вказаних правових положень можна зазначити, що в Україні діє єдина судова система, яка складається із судів загальної юрисдикції та Конституційного Суду України. При цьому, система судів загальної юрисдикції є досить розгалуженою та неоднорідною як за своєю спеціалізацією, так і будовою. Це цілком відповідає вимогам ст. 125 Конституції України, де зазначено, що система судів загальної юрисдикції в Україні організована за принципами територіальності та спеціалізації.

Студенти повинні виходити з розуміння того, що судову систему можна визначити як зовнішньо та внутрішньо упорядковану, організаційно єдину сукупність усіх судових органів, утворених відповідно до Конституції та законів України, на які покладаються виключні повноваження щодо здійснення правосуддя. Завдяки функціонуванню судової системи в Україні забезпечується доступність правосуддя для кожної особи у порядку, визначеному на законодавчому рівні.

Систему судоустрою складають:

- 1) місцеві суди;
- 2) апеляційні суди;
- 3) Верховний Суд.

Суди загальної юрисдикції є основними органами, на які покладається здійснення усіх видів судочинства, окрім конституційного. Конституційний Суд - єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Отже, суди усіх

інстанцій та видів спеціалізації є стрижнем судової системи України, навколо якого утворюються та функціонують інші структури.

При вивченні другого питання необхідно враховувати, що під судовою інстанцією розуміється судова установа (відповідний судовий орган), уповноважена на розгляд справи по суті (суд першої інстанції) або на перевірку законності та обґрунтованості постановленого судового рішення, що не набрало законної сили (суд апеляційної інстанції), або на перевірку законності та обґрунтованості рішення суду, яке набрало законної сили (суд касаційної інстанції). Судова інстанція визначає побудову судової системи «по вертикалі». Інстанція є поняттям судочинства, яке характеризує функції того чи іншого суду.

Поняття «ланка» – суто судоустрійне, воно застосовується для відокремлення у кожній судовій підсистемі судових установ, які за своїм статусом знаходяться на одному рівні. Зміст поняття «ланка судової системи» визначається колом повноважень, наданих тій чи іншій судовій установі, і обсягом обов'язків, які вона виконує. Сучасна система судів загальної юрисдикції України складається із трьох ланок.

Незалежність суддів гарантується незалежністю судової влади взагалі, що є одним із принципів правової держави. З метою забезпечення дії цього принципу у системі судоустрою та реальних засад незалежності суддів і самостійності судів державна функція утворення судів закріплена за Президентом України. Утворення і ліквідація судів є управлінською діяльністю, спрямованою на формування системи судів загальної юрисдикції і внесення до неї змін відповідно до підстав, які передбачені законом.

У судовій системі України основною ланкою є місцеві суди. Місцеві суди існують трьох видів: загальні, господарські, адміністративні. Місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах). Місцеві загальні суди мають найширшу підсудність, яка охоплює кримінальні, цивільні, справи про адміністративні правопорушення.

У судовій системі України діють апеляційні суди. Національним законодавством передбачено функціонування трьох видів апеляційних судів. Відповідно до ст. 26 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», апеляційними судами з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення є апеляційні суди, які утворюються в апеляційних округах.

Апеляційними судами з розгляду господарських справ, апеляційними судами з розгляду адміністративних справ є відповідно апеляційні господарські суди та апеляційні адміністративні суди, які утворюються у відповідних апеляційних округах.

Відповідно до ст. 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та

апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ. Вищими спеціалізованими судами є:

- Вищий суд з питань інтелектуальної власності;
- Вищий антикорупційний суд.

Конституція України у ст. 125 зазначає, що Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України. Дане конституційне положення знаходить відображення у ст. 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно якої, Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України, який забезпечує сталість та єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом.

Вивчаючи дану тему студенти повинні проаналізувати основні положення щодо визначення поняття судової системи та принципів її побудови, знати і вміти повно і обґрунтовано охарактеризувати склад і повноваження судових органів, які складають судову систему України.

Завдання для самостійної роботи Теми для написання рефератів

1. Поняття судової системи України, її головні риси.
2. Місцеві суди України та їх місце у судовій системі.
3. Організаційно-правові засади управління судовою системою України: сучасний стан та перспективи розвитку в умовах судової реформи.
4. Актуальні питання підвищення ефективності та якості організації роботи господарських судів в Україні.
5. Апеляційні суди України їх склад та повноваження.
6. Верховний Суд України найвищий орган у судовій системі.
7. Проблеми судової реформи в Україні та шляхи їх вирішення.

Завдання.

1. Голова Охтирського районного суду Сумської області, зважаючи на велику завантаженість суддів даного суду справами, вирішив збільшити штатну чисельність суддів з семи до восьми осіб, що й зробив своїм наказом.

Чи правомірно діяв голова суду? Хто вирішує питання щодо кількості суддів у відповідному суді?

2. Одним з районних судів м. Харкова було постановлено рішення про відмову у поновленні на роботі громадянина Кузьменко Д.. Ухвалою апеляційного суду Харківської області це рішення було залишено в силі. Кузьменко вирішив подати касаційну скаргу на ухвалу апеляційного суду.

Який суд розглядатиме дану касаційну скаргу?

3. Зважаючи на зростання кількості населення у м. Харкові та, відповідно, збільшення навантаження на суди, Харківська міська рада прийняла рішення про утворення у місті ще одного – міськрайонного – суду.

Чи законним є рішення Харківської міської ради?

4. До Шевченківського районного суду м. Харкова надійшов обвинувальний акт щодо громадянина Мичко, який обвинувачувався у вчиненні розкрадання шляхом зловживання службовим становищем. Зважаючи на особливу складність справи, яка містила велику кількість бухгалтерських документів, голова суду передав цю справу до розгляду суддею Василенко, мотивуючи своє рішення тим, що останній має великий стаж суддівської роботи і досвід у розгляді справ такої категорії.

Чи відповідно до закону діяв голова суду ?

5. Господарський суд Харківської області виніс рішення у справі про визнання права власності державного підприємства «Харківбуд» на нежитлові приміщення. Відповідач, Барвенківська міська рада не погоджуючись з судовим рішенням, вирішила оскаржити його в апеляційному порядку.

До якого суду має бути подана апеляційна скарга?

6. Голова апеляційного суду Харківської області вніс на затвердження зборів суддів даного суду запропонований ним персональний склад судових палат. Збори суддів затвердили пропозицію голови суду.

Суддя Руденко після розподілу почав працювати у судовій палаті у цивільних справах, але через декілька тижнів звернувся до голови суду з проханням перевести його до судової палати з кримінальних проваджень, оскільки його попередній суддівський досвід і наукові інтереси більше пов'язані з кримінальними провадженнями, ніж з цивільними.

Голова апеляційного суду погодився з доводами судді Руденко і своїм наказом перевів його до складу судової палати з кримінальних проваджень.

До чийх повноважень входить визначення спеціалізації судді? Хто визначає персональний склад судових палат? Дайте правову оцінку вказаній ситуації.

Рекомендована література:

1. Москвич Л. М. До питання вдосконалення судового управління в Україні / Л. М. Москвич // Питання боротьби зі злочинністю. – Х., 2012. – Вип. 24. – С. 99–107.
2. Москвич Л. М. Доступність суду як стандарт ефективної організації судоустрою / Л. М. Москвич // Питання боротьби зі злочинністю. – Х., 2011. – Вип. 22. – С. 149–160.
3. Організація роботи суду : навч. посіб. / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого" ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х. : Право, 2012. – 256 с.
4. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого ; за ред. І. Є. Марочкіна. – Х. : Право, 2013. – 448 с.
5. Охотницька Н.В. Становлення судової системи України (1991-2012 р.р.): історико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 212 с.
6. Квасневська Н.Д. - Особливості структури судової системи України// Наше право № 1. – 2016. – С. 42-46.
7. Квасневська Н.Д. Загальні проблеми реформування судової системи України. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 2. С. 243-245.
8. Ківалов С.В. Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні / С.В. Ківалов, Ю.Є. Полянський, В.В. Долежан, Н.М. Бакаянова. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2015. Т. 17. С. 5-24.
9. Коваль І. Щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. № 5. С. 39-44. С. 41.
10. Кравчик М.Б. Реформування судової системи як важлива складова європейської інтеграції України : автореф. ... дис. канд. юрид. наук. Львів, 2015. 20 с.
11. Крусян Р.А. Доктринальні основи реформування системи судоустрою України у контексті теорії правової реформи. Український часопис конституційного права. 2017. № 4. С. 38-45.
12. Сердюк В.В. Територіальність як принцип побудови системи судів загальної юрисдикції: нові підходи до реалізації. Вісник Академії адвокатури України. 2015. Т. 12. Ч. 2(33). С. 161-169
13. Летнянчин Л.І. Конституційна судова реформа: проблеми та перспективи. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 3 (86). С. 194-203.
14. Чудик Н. Реформування судової влади в Україні// Актуальні проблеми правознавства. - Випуск 4 (8). – 2016. – С. 97-100.

Тема 5. Правовий статус суддів. Добір та призначення на посаду судді

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення:

1. Поняття правового статусу суддів, та його зміст.
2. Вимоги до кандидата на посаду судді.
3. Етапи добору та призначення на посаду судді.
4. Особливості юридичної відповідальності суддів.
5. Гарантії забезпечення правового статусу судді.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що основні засади правового статусу суддів визначені у статтях 124-130 Конституції України, Законі України «Про судоустрій і статус суддів», Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», у процесуальних кодексах та в інших нормативно-правових актах. Зокрема, у ст. 52 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», зазначено, що суддею є громадянин України, який відповідно до Конституції України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» призначений суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі. Судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду у системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає у суді.

Правовий статус судді це встановлена нормами права сукупність елементів (правосуб'єктність, права, обов'язки, гарантії, відповідальність), обумовлених місцем і призначенням судді у відповідному органі судової влади, що характеризують його правове положення під час реалізації покладених на нього функцій.

Особи, які претендують на зайняття суддівських посад, повинні мати високі моральні якості і здібності, а також відповідну підготовку і кваліфікацію у галузі права.

Вимоги до кандидатів на посади суддів судів загальної юрисдикції у найбільш загальному вигляді сформульовано у ст. 127 Конституції України, та ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у яких зазначено що, на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді.

Щодо кандидатів на посаду суддів апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів, Верховного Суду України та Конституційного Суду України закон передбачає більш високі вимоги щодо освіти та стажу професійної діяльності.

Центральне місце у механізмі формування суддівського корпусу займає добір кандидатів на посади суддів, оскільки саме від його якості залежить рівень професіоналізму та незалежності майбутніх суддів. Добір кандидатів на посаду судді є довготривалою процедурою, у якій беруть участь декілька державних органів, та складається з 15 системно пов'язаних та послідовних стадій. Вивчаючи дане питання студенти повинні проаналізувати законодавчі положення щодо порядку добору та призначення судді на посаду.

Чинне законодавство України встановлює особливий порядок притягнення суддів до відповідальності, у тому числі за правопорушення поза межами здійснення функцій, пов'язаних з відправленням правосуддя. Так, згідно зі ст. 126 Конституції України без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судові рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку. Це конституційне положення детальніше регламентовано у Законі України «Про судоустрій і статус суддів», зокрема у Розділах VI, VII. Варто також наголосити, що такий порядок є єдиним для усього суддівського корпусу, за винятком суддів Конституційного Суду України.

Для того щоб суддя міг неупереджено відправляти правосуддя, він повинен мати відповідні гарантії своєї діяльності.

Гарантії, які забезпечують правовий статус суддів та організаційно-правовий механізм їх діяльності, постають із відповідних норм Конституції України й Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Гарантування суддівської діяльності необхідно сприймати як обов'язок держави в особі органів державної влади, посадових осіб не тільки не перешкоджати законній діяльності, а й правовими, економічними та іншими засобами захищати сферу діяльності суддів. Конституція України містить низку положень, які у загальній формі закріплюють правові, політичні, економічні, соціальні та інші гарантії діяльності суддів.

Вивчаючи дану тему студенти повинні проаналізувати основні положення щодо визначення правового статусу суддів та його структурних елементів, знати і вміти повно і обґрунтовано охарактеризувати етапи добору та призначення на посаду судді, особливості юридичної відповідальності суддів, гарантії забезпечення правового статусу судді.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Суддя - носій судової влади. Поняття правового статусу судді та його загальна характеристика.
2. Порядок формування суддівського корпусу.
3. Гарантії незалежності суддів.
4. Дисциплінарна відповідальність суддів України: підстави, порядок та особливості дисциплінарного провадження.
5. Проблемні питання порядку відшкодування (компенсації) шкоди, заподіяної неправомірними (незаконними) рішеннями, діями чи бездіяльністю суду (судді, суддів).
6. Підстави притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності: проблемні питання правового регулювання та пропозиції щодо їх вирішення.
7. Теоретичні та практичні особливості відповідальності судді у зв'язку з порушенням правил етичної поведінки.
8. Особливий порядок затримання, арешту та притягнення до кримінальної відповідальності судді.
9. Принцип деполітизації у діяльності судді - основа ефективної діяльності суддівського корпусу.

Завдання.

1. Симоненко О. 26 років, громадянин України, відпрацювавши три роки юрисконсультантом за контрактом на одному з приватних підприємств, звернувся до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з проханням, щоб Президент України призначив його суддею місцевого суду.

Чи відповідає закону такий порядок призначення суддею?

Назвіть вимоги, що встановлені у законодавстві до кандидатів на посаду суддів? Який порядок обрання та призначення на посаду суддів в Україні?

2. Громадянин Кононенко, доцент юридичного факультету одного з вищих навчальних закладів м. Харкова, подав заяву про участь у доборі кандидатів на посаду судді. Однак у заяві вказав, що він є кандидатом юридичних наук, правником з великим педагогічним стажем і тому просить звільнити його від тестування з метою виявлення рівня загальних знань і від спеціальної підготовки кандидата на посаду судді.

Як має бути вирішена дана ситуація?

3. Суддя Охтирського районного суду Сумської області, призначений вперше, до займання посади судді був одним із засновників юридичної фірми. Але, ставши суддею, він після робочого дня, а також у вихідні дні консультував постійних клієнтів фірми, які оплачували його послуги на банківський рахунок фірми.

Коли про це стало відомо, його запросили до Вищої кваліфікаційної комісії суддів, щоб спростувати цю інформацію, або дати стосовно неї пояснення.

Суддя підтвердив правдивість інформації і пояснив, що він не бачить у його вчинках порушень закону:

- по-перше, він давав консультації поза приміщенням суду і не в робочий час, тобто на його службових обов'язках це ніяк не відбивається;

- по-друге, він консультував клієнтів з питань законодавства у сфері підприємницької діяльності, спори з яких, якщо такі виникають, розглядаються господарськими судами, а він працює у загальному місцевому суді і таких спорів не розглядає;

- по-третє, у юридичній фірмі працюють тільки його син з дружиною, які ще не мають достатнього досвіду роботи і тому не можуть надавати консультації із складних правових питань, що може відбитися на іміджі фірми і на її доходах, а існуюча ситуація дозволяє його сім'ї бути матеріально забезпеченою, а тому і він як суддя є більш незалежним, ніж його колеги.

Дайте правову оцінку даної ситуації. Який орган і в якому порядку приймає рішення про несумісність суддівської діяльності з іншими видами діяльності?

4. Випускник юридичного факультету Запорізького державного університету Вакуленко, 24 роки, був направлений на роботу до Солом'янського районного суду Києва. Під час стажування на посаді судді Вакуленку голова суду дав вказівку розглянути матеріали про адміністративні правопорушення, що надійшли з районного управління внутрішніх справ, тому що усі інші судді займалися розглядом інших справ.

Чи правомірні дії голови районного суду? Хто має право призначатися на посаду судді?

5. Суддя Шеченківського районного суду м. Харкова розглянув справу з порушенням правил територіальної та предметної підсудності. Дії судді протягом розгляду справи були пов'язані з втручанням у внутрішні питання організаційної та господарської діяльності товариств – учасників корпоративного спору, що мають ознаки участі судді в «рейдерських» схемах.

Чи може бути суддя притягнутий до дисциплінарної або іншої юридичної відповідальності? Який порядок притягнення судді до кримінальної відповідальності?

Рекомендована література:

1. Василенко В. М. Дисциплінарна відповідальність суддів України: підстави, порядок та особливості дисциплінарного провадження. *Право і безпека*. 2011. № 3. С. 88–92.
2. Куліцька С. В. Проблемні питання порядку відшкодування (компенсації) шкоди, заподіяної неправомірними (незаконними) рішеннями, діями чи бездіяльністю суду (судді, суддів). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Серія: Право. Випуск 35. Частина I. Том 1. С. 139-144.
3. Марочкін І. Дисциплінарна відповідальність суддів в аспекті єдності їх статусу. *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*. 2013. № 1. С. 8–13.
4. Мельник М. Підстави притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності: проблемні питання правового регулювання та пропозиції щодо їх вирішення. *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*. 2012. № 3. С. 22–25.
5. Москвич Л.М., Подкопаєв С.В., Прилуцький С.В. Статус судді: питання теорії та практики: Монографія – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 360 с
6. Овчаренко О.М. Відповідальність судді за порушення приписів Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Актуальні проблеми судового права: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.: м. Харків, 20 квітн. 2017 р. / редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін. Х.: Право, 2017. Т. 1. С. 109-113.
7. Овчаренко О.М. Інститут юридичної відповідальності судді в системі судового права. Актуальні проблеми судового права: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присв. пам'яті проф. І. Є. Марочкіна; м. Харків, 30 жовт. 2015 р. / за ред. Л.М. Москвич. Харків: Право, 2015. С. 76-79.
8. Паришкура В. В. Деякі проблемні питання притягнення суддів в Україні до кримінально-правової та цивільно-правової відповідальності. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2014. № 4 (8). С. 164–169.
9. Паришкура В. В. Теоретичні та практичні особливості відповідальності судді у зв'язку з порушенням правил етичної поведінки. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 1 (січень). С. 145–151.
10. Польовий О. Л. Генеза юридичної відповідальності суддів в Україні. *Держава і право*. 2009. Вип. 46. С. 133–138.
11. Тубелець О. С., Паришкура В. В. Адміністративна відповідальність осіб, які мають статус судді, як фактор формування високопрофесійного суддівського корпусу. *Адміністративне право і процес*. 2015. № 4 (14). С. 95– 105.
12. Удалова Л. Професійній підготовці судійського корпусу – постійну увагу / Л.Удалова Д. Письменний // *Судебно-юридическая газета*. –2011. – 5 груд. – № 47.

Тема 6. Правовий статус присяжних

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Становлення суду присяжних в Україні.
2. Вимоги до присяжних
3. Порядок формування списків присяжних.
4. Права та обов'язки присяжних та гарантії їх захисту.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що стаття 127 Конституції України проголошує право народу безпосередньо брати участь у здійсненні правосуддя, зокрема, через присяжних. Традиційно суд присяжних розглядається як один із найдемократичніших інститутів, як головна гарантія захисту особи від свавілля законодавчої і судової влади. Вважається, що переваги цього суду полягають у колегіальності, меншому ризикові допущення судової помилки, більшій незалежності, демократизмі, народності, усуненні із суду бюрократичного, чиновницького духу, у гласності, посиленні змагальності.

Участь громадянського суспільства у процесах судочинства передбачена створенням відповідного нового інституту – «суду присяжних». Враховуючи, що суд присяжних це зовсім новий інститут, який принципово відрізняється від попередніх «народних засідателів», питання формування і функціонування інституту присяжних дуже актуальне та важливе як для суспільства, так і для судової гілки влади. Участь громадян, їх обізнаність, принциповість та волевиявлення у прийнятті судових рішень повинно позитивно вплинути на довіру до судової системи.

До особливостей суду присяжних належить: поділ судової влади на дві відносно самостійні інституції (суд присяжних і професійний суддя), які взаємно контролюють один одного, що створює додаткові важелі стримувань і противаг проти свавілля та зменшує можливості судових помилок; колегіальність прийняття рішення та численність суддів і широкі права їх відводу, що значно обмежує можливості тиску та корупційних проявів.

Відповідно до ст. 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», присяжним є особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя.

Для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідних місцевих рад, які формують і затверджують у кількості, зазначеній у поданні, список громадян, які постійно проживають на

територіях, на які поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, відповідають встановленим вимогам і дали згоду бути присяжними.

Участь присяжних у здійсненні судової влади є їхнім громадянським обов'язком. Причому, з одного боку, вони виступають як представники громадськості, а за характером здійснюваної ними діяльності у суді – є представниками держави, від імені якої вони діють. Участь присяжних у судових засіданнях – це конституційно закріплена форма безпосередньої участі громадян у відправленні правосуддя. Інститут суду присяжних в Україні вважається комплексним правовим інститутом народовладдя, що регламентує суспільні відносини, які виникають у зв'язку з особливим порядком провадження у суді першої інстанції, з метою найбільш повного і ефективного захисту прав учасників судового процесу.

Вивчаючи дану тему студенти повинні проаналізувати основні положення щодо визначення правового статусу присяжних та його структурних елементів, порядок формування списків присяжних та вимоги до присяжних.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Проблемні питання створення та функціонування суду присяжних в Україні.
2. Діяльність суду присяжних в Україні за КПК 2012 року: окремі організаційні та процесуальні аспекти.
3. Гарантії прав присяжних як засіб забезпечення законності судового рішення.
4. Особливості правового статусу присяжного як суб'єкта кримінального судочинства України.

Завдання.

1. Суд розглянув у судовому засіданні матеріали кримінального провадження по звинуваченню Іванченка О. у вчиненні навмисного вбивства з хуліганських мотивів. Враховуючи велику небезпеку злочину, у складі суду брали участь два професійних судді та два присяжних.

Чи відповідає закону склад суду, якій розглянув матеріали кримінального провадження? У якому складі суддів здійснюється розгляд?

Охарактеризуйте правові форми і правову природу участі представників народу у здійсненні правосуддя?

2. У одному з місцевих судів м. Харкова були призначені до розгляду матеріали кримінального провадження відносно Гнатенка, який обвинувачувався у вчиненні кримінального правопорушення передбаченого ч. 2 ст. 115 Кримінального кодексу України (*умисне вбивство*). За клопотанням обвинуваченого було прийнято рішення про розгляд даного провадження судом присяжних. Суддя Заєць вирішив

залучити до справи чотирьох присяжних засідателів і просив, щоб хоча б один з них був професійним юристом – прокурором чи адвокатом.

Хто може бути присяжним засідателем? Дайте правову оцінку даної ситуації.

3. Носков, який працював головним бухгалтером заводу, обвинувачувався за ч. 2 ст. 191 КК України (*привласнення чужого майна шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем*). У судовому засіданні він заявив відвід судді, мотивуючи його тим, що у міській газеті була опублікована стаття, у якій кореспондент висвітлював перебіг розслідування кримінального правопорушення, вчиненого Носковим, і вимагав суворо покарати винного. Сумніваючись у об'єктивності судді, Носков просив передати матеріали для розгляду в суд іншого міста, та прохав, щоб його матеріали розглядалися судом присяжних.

Чи обґрунтоване прохання Носкова?

4. Під час судового засідання Тихий, який обвинувачувався у вчиненні кримінального правопорушення, за яке передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, заявив клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних. Клопотання було задоволене. Під час наради і голосування у суді присяжних один з присяжних утримався від голосування. Суд голос присяжного, який утримався зарахував на користь Тихого.

Чи мають право присяжні утримуватися від голосування? Чи правомірним є рішення суду під час підрахунку голосів у даному випадку?

5. Під час судового розгляду головуючий зробив зауваження присяжному про те, що він робив записи, які стосуються судового засідання.

Чи правомірні дії головуючого? Назвіть права та обов'язки присяжних.

Рекомендована література:

1. Андрусенко С.В. Проблемні питання створення та функціонування суду присяжних в Україні / С.В. Андрусенко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. - 2013. – Випуск 4. – С. 289-296.

2. Гловюк І.В. Діяльність суду присяжних в Україні за КПК 2012 року: окремі організаційні та процесуальні аспекти // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія: Юридичні науки. – 2014. – Вип. 4. – Том 2. –С. 209-213.

3. Грицаєнко Р. Правовий статус присяжних в умовах вдосконалення інституту суду присяжних в Україні//Підприємництво, господарство і

право. - № 9. – 2018. – С. 270-273.

4. Культенко О. В., Улюшев Б. М. Потенційні проблеми впровадження інституту присяжних на прикладі правової системи України. Часопис Київського університету права. – 2012. – № 4. – С. 334-340.

5. Лисюк Ю. В. Суд присяжних в Україні: шляхи до відродження. Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 1. – С. 200-204.

6. Маланюк А. Право присяжного на участь у вирішенні правових питань у кримінальному провадженні // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XXI звітної науково-практичної конференції (12–13 лютого 2015 р.): у 2 ч. – Ч. 2. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – С. 233-236.

7. Нешик Т.С. Фактори, що впливають на постановлення присяжними вердикту / Т. С. Нешик // Право і суспільство. - 2014. - № 5. – С. 339-342

8. Оверчук С. В. Становлення інституту присяжних в умовах набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – №2. – С.1-14.

9. Словська І. Є. Проблеми оптимізації правового статусу присяжних як реалізації конституційної засади судочинства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – Випуск 33. Том 2. – С. 131-134.

10. Сокальська О.В. Нариси з історії українського судочинства (XVI – початок XVII ст.) : монографія / О.В. Сокальська. – Одеса : Інтерпрінт 2010. – 210 с.

11. Теремецький В.І. Особливості впровадження суду присяжних за новим кримінальним процесуальним кодексом України // Форум права. – 2012. – №3. – С. 728-735.

12. Шувальська Л.Р. Особливості правового статусу присяжного як суб'єкта кримінального судочинства України // Наше право. – 2015. – №6. – С. 162-169.

13. Щерба В.М. До питання про обов'язки присяжних за Кримінальним процесуальним кодексом України / В. М. Щерба // Митна справа. - 2014. - № 1 (91). – Ч. 2. - Кн. 1. – С. 170-175.

Тема 7. Конституційний Суд України

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення:

1. Місце і завдання Конституційного Суду України у системі судової влади. Основні засади його організації та діяльності.
2. Порядок формування Конституційного Суду України.
3. Вимоги, які висуваються до кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України.
4. Організаційна структура Конституційного Суду України.
5. Форми звернення до Конституційного Суду України
6. Акти Конституційного Суду України.

Методичні рекомендації

Вивчаючи дану тему студенти повинні усвідомлювати, що Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції який виконує притаманні тільки йому функції, наділений виключними повноваженнями та спеціальною процедурою їх здійснення у формі конституційного судочинства. Конституційний Суд України є гарантом верховенства Конституції України. Поняття верховенства Основного Закону розкрито у частині другій статті 8 Конституції України, у якій зазначено, що Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі та повинні їй відповідати. Конституція України містить окремий розділ XII яким визначається правовий статус Конституційного Суду України. Відповідно до ст. 147 Основного Закону, Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також здійснює інші повноваження відповідно до Конституції.

Дане конституційне положення знайшло своє відображення у ст. 1 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року. У даній статті закріплено, що Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України.

Закон України «Про Конституційний Суд України» закріплює досить демократичну процедуру формування Конституційного Суду. Рівне право призначати суддів мають однаковою мірою три суб'єкти державно - правових відносин – Президент України, Верховна Рада України, з'їзд суддів.

Організаційні засади діяльності Конституційного Суду України визначаються Главою 5 Закону України «Про Конституційний Суд України». Відповідно до ст. 32 Закону України «Про Конституційний Суд України» у складі Конституційного Суду України діють Велика палата, два сенати та шість колегій.

Роль і місце Конституційного Суду України визначено через його повноваження, які закріплені у ст. 150 Конституції України. Повноваження Конституційного Суду України більш деталізовані у ст. 7 Закону України «Про Конституційний Суд України». При вивченні даної теми студенти повинні проаналізувати вказані законодавчі положення. Аналізуючи повноваження Конституційного Суду України, їх можна поділити на дві умовні групи. Перша група, так звані традиційні (чи класичні) повноваження, тобто такі, що є загальноновизнаними та до певної міри поширеними у європейській практиці конституційного судочинства. Друга група, – це ті повноваження, які характерні власне для української практики конституційної юрисдикції.

Формами звернення до Конституційного Суду України є конституційне подання, конституційне звернення, конституційна скарга.

Конституційний Суд України ухвалює рішення, надає висновки, постановляє ухвали, видає забезпечувальні накази. Акти з питань, не пов'язаних із конституційним провадженням, Конституційний Суд України ухвалює у формі постанови. Рішення та висновки Конституційного Суду України, є обов'язковими на усій території України, остаточними і не підлягають оскарженню.

При вивченні даної теми студенти повинні ґрунтовно проаналізувати положення Конституції України, Закону України «Про Конституційний Суд України», які визначають правовий статус Конституційного Суду України у судовій системі, його функції та порядок формування.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Конституційне правосуддя – найвища форма конституційного контролю у правовій державі.
2. Історія конституційного контролю.
3. Завдання Конституційного Суду України, принципи його діяльності та повноваження.
4. Порядок формування Конституційного Суду України.
5. Особливості правового статусу судді Конституційного Суду України.
6. Провадження в Конституційному Суді України.
7. Голова Конституційного Суду України, порядок обрання, повноваження.

Завдання.

1. Громадянин Антоненко був незадоволений судовим рішенням, постановленим Шевченківським районним судом м. Києва у справі про визнання його спадкоємцем.

Суди апеляційної та касаційної інстанцій рішення місцевого суду залишили в силі. Тоді Антоненко звернувся до Конституційного Суду України з конституційним зверненням, оскільки вважав, що оскаржуване судові рішення порушує його конституційні права.

Чи зобов'язаний Конституційний Суд України розглянути таке конституційне подання? Якими мають бути дії Конституційного Суду України?

2. Нестеренко, викладач юридичного факультету одного з вищих навчальних закладів м. Києва, аналізуючи при проведенні практичних занять з кримінального права відповідні норми, дійшов висновку, що деякі з них знаходяться у суперечності з Конституцією України і вирішив, що така ситуація вимагає роз'яснення офіційного органу.

Нестеренко звернувся до КСУ з конституційним поданням, що містило вимогу дати офіційне тлумачення відповідних норм Кримінального кодексу України.

Чи відповідно до законів діяв Н.? Якими мають бути дії КСУ?

3. На порядку денному засідання Конституційного Суду України стояло питання про обрання Голови Суду. На засідання з'явилося 15 суддів Конституційного Суду. Рішенням, прийнятим більшістю голосів від присутніх, суддя Верховного Суду України Калиненко був обраний Головою Конституційного Суду.

Дайте правову оцінку даної ситуації.

4. Лихман, що втратив громадянство України у 1997 році у зв'язку зі вступом на службу до іноземних збройних формувань, звернувся до КСУ зі зверненням, у якому просив здійснити офіційне тлумачення ст. 43 Конституції. Лихману було відмовлено на підставі того, що він втратив громадянство.

Чи правомірною є така відмова?

Рекомендована література:

1. Баулін Ю. Новий формат діяльності Конституційного Суду України / Ю. Баулін // Право України. – 2016. – № 7. – С. 19–23.
2. Бринзанська О. Право особи на подання конституційної скарги та процесуальні проблеми його реалізації в контексті змін до Конституції України / О. Бринзанська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 2. – С. 35–40
3. Касмінін О. Актуальні питання захисту права на працю та права на соціальний захист громадян Конституційним Судом України / О. Касмінін // Там само. – 2016. – № 4–5. – С. 123–131.
4. Коваленко В. Конституційний Суд України як ключова інституція в механізмі гарантій прав і свобод людини в Україні / В. Коваленко // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – № 2. – С. 66–73.
5. Козюбра М.І. Конституційний суд в системі органів державної влади // Державно - правова реформа в Україні : Матеріали науково - практичної конференції. Листопад 1997 року/ Інститут законодавства Верховної Ради України. Ред. кол. В.Ф.Опришко (гол), М.І.Єрофєєв, М.Т. Кравчук та ін. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1997. – С.20-25.
6. Мартинюк Р. Конституційна юрисдикція. Проблеми Конституційного Суду в Україні // Політична реформа очима експертів: значення публічних консультацій. – Київ, 2007. – 180 с.
7. Мельник М. Про межі конституційної юрисдикції та пряму дію норм Конституції України при здійсненні правосуддя / М. Мельник, С. Різник // 2016. – № 4–5. – С. 149–159
8. Рабінович С. Принцип рівності прав людини у практиці Конституційного Суду України: проблеми методики застосування / С. Рабінович, О. Панкевич // 2015. – № 5. – С. 97–111.
9. Ревер С. Зміна повноважень Конституційного Суду України в контексті реформування національної системи правосуддя // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2017. Випуск 64. С. 103–110
10. Стецюк П. Б. Конституційний Суд України: між пострадянським минулим та європейським майбутнім // Національна безпека і оборона. 2016. № 5–6. С. 96–99.

Змістовний модуль 2. Основи організації та діяльності правоохоронних органів України

Тема 8. Правоохоронна система України

Семінарські заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Поняття правоохоронної системи України та її структурні елементи.
2. Завдання правоохоронної системи України.
3. Поняття та ознаки правоохоронної діяльності.
4. Поняття правоохоронного органу, його характерні ознаки.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що поняття «правоохоронна система» складається з трьох основних підсистем – нормативної підсистеми (правові засади організації правоохоронних органів і здійснення ними правоохоронної діяльності); інституційної (правоохоронні інституції) та функціональної (правоохоронна діяльність).

Правоохоронна система – це соціальна система, що відображає єдність і взаємопов'язаність нормативно-правового регулювання у правоохоронній сфері, організації системи правоохоронних органів й самої правоохоронної діяльності, спрямованої на охорону й захист основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини й громадянина, законності та правопорядку.

Одним із основних елементів правоохоронної системи є правоохоронна діяльність, що, по суті, виступає практичною реалізацією компетентними правоохоронними органами відповідних нормативно-правових засад. Зв'язок правоохоронних органів і правоохоронної діяльності має взаємний характер: правоохоронна діяльність безпосередньо залежить від інститутів, що її реалізують, а організація правоохоронних інститутів має відповідати актуальним вимогам оптимальної реалізації правоохоронної діяльності.

Одним із головних завдань держави та її органів Конституція України визначає забезпечення законності та правопорядку у суспільстві, захист прав і свобод людини, охорону прав і законних інтересів державних та недержавних організацій, трудових колективів і громадських об'єднань, боротьбу зі злочинами та іншими правопорушеннями. Виконання цих завдань покладається на спеціально створені органи правоохоронної системи, які відповідно, іменуються правоохоронними, а діяльність яку вони здійснюють називають правоохоронною діяльністю.

Під правоохоронною діяльністю слід розуміти правозастосовну діяльність з охорони права, яка здійснюється спеціально уповноваженими на те органами за встановленою у законі процедурою, і полягає у розгляді юридично значущих справ, виявленні правопорушень та осіб, причетних до їх вчинення, у застосуванні до правопорушників примусових заходів, регламентованих законом, а також у представництві й захисті прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Правоохоронні органи – це спеціально уповноважені державні органи, які забезпечують додержання та реалізацію прав і свобод громадян, законності та правопорядку із додержанням встановлених законом правил та процедур відповідно до своєї компетенції.

На відміну від інших систем державних органів, система правоохоронних органів не має традиційної організаційної побудови, системо-утворюючим чинником системи правоохоронних органів є правоохоронна діяльність, для здійснення якої держава і створює правоохоронні органи. До системи правоохоронних органів належать такі державні органи, виконання якими однієї чи кількох головних правоохоронних функцій є визначальним у їх діяльності, які у зв'язку з цим потребують специфічного матеріально-технічного та іншого забезпечення, до працівників яких законодавством пред'являються спеціальні вимоги і працівники яких з метою ефективного виконання своїх обов'язків згідно із законодавством наділяються різноманітними специфічними правами, мають відповідні пільги та зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів, підлягають підвищеному правовому захисту.

При вивченні даної теми студенти повинні вивчити поняття правоохоронної системи України, та її структурних елементів. Проаналізувати характерні особливості правоохоронних органів, їх завдання, принципи організації та діяльності, основні функції та їх соціальне призначення у суспільстві.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів**

1. Поняття і структура правоохоронної системи України.
2. Поняття, ознаки та сутність правоохоронної діяльності.
3. Правоохоронні органи України та їх функції.
4. Міжнародний досвід розвитку професійної підготовки працівників правоохоронних органів.
5. Комплексні проблеми реформування системи правоохоронних органів в Україні.
6. Професійна етика працівників правоохоронних органів.
7. Конституційно-правові засади організації та функціонування органів охорони правопорядку України.

8. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України.

9. Взаємодія правоохоронних органів України та країн ЄС: уніфікація стандартів правоохоронної діяльності

10. Захист прав людини і правоохоронна діяльність.

Рекомендована література:

1. Білас А. І. Природа і сутність правоохоронної діяльності / А. І. Білас // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 4. – С. 12–16.

2. Білас А. І. Професійна етика працівників правоохоронних органів (соціально-етичні відносини) / А. І. Білас, Є. В. Кузнєцов // Право.ua. – 2014. – № 1. – С. 200–204

3. Бондаренко І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи: поняття та ознаки [текст] / І. Бондаренко // Право України. – 2003. – № 4. – С. 18-21.

4. Боняк В. О. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «правоохоронна система» / В. О. Боняк // Вісн. Дніпропетр. ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Сер. «Юридичні науки». – 2011. – № 1 (1). – С. 67–71.

5. Боняк В.О. Конституційно-правові засади організації та функціонування органів охорони правопорядку України: проблеми теорії і практики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право, муніципальне право» / В.О. Боняк. – Х., 2015. – 40 с.

6. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Основні принципи діяльності поліції щодо забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Наук. вісник Львів. держ. ун-ту внутр. справ. 2017. № 1. С. 171–184.

7. Півненко В. Правоохоронна система України: визначення і функціонування // Вісник прокуратури. -2003. - № 2. -С.3945.

8. Корнієнко М. І. Правоохоронна діяльність: адміністративно-правовий аспект / М. І. Корнієнко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 34–36.

9. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Ю. С., Гаврильців М. Т., Лук'янова Г. Ю., Годяк А. І., Бліхар М. М. Судові та правоохоронні органи: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 388 с.

10. Ковалів М.В. Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у демократичній державі // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - № 1. – 2018. – С. 166-173.

11. Куліш А. М. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України : монографія : у 2 ч. / А. М. Куліш; Сумський державний університет. – Суми : Вид-во СумДУ, 2007. – Ч. I. – 221 с.

Тема 9. Органи прокуратури України

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Місце прокуратури у системі органів державної влади.
2. Мета та завдання органів прокуратури.
3. Функцій прокуратури.
4. Система органів прокуратури та її складові елементи.
5. Засади діяльності прокуратури.
6. Вимоги до кандидатів на посаду прокурора.
7. Підстави притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що прокуратура України – самостійний централізований орган державної влади, що діє в правоохоронній системі держави та забезпечує захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави засобами та методами, які передбачено законом.

Стаття 131-1 Конституції України містить вичерпний перелік функцій прокуратури, а саме: 1) підтримання публічного обвинувачення в суді; 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Отже, функції прокуратури – це основні напрями діяльності прокуратури, які виражають сутність і соціальне призначення прокуратури, виступають як законодавчо закріплені положення, що реалізуються з метою відновлення й охорони законних прав та інтересів громадян і всієї держави з використанням специфічних форм і методів у межах точно окреслених повноважень.

Особливість усіх цих функцій полягає у тому, що вони закріплені виключно за органами прокуратури і не властиві усім іншим органам державної влади. Наявність чіткого переліку у Конституції України усіх функцій прокуратури ускладнює додавання або вилучення з неї нових функцій у разі суттєвої зміни соціально-економічної і політичної ситуації в країні.

Автономність та самостійність прокуратури, обумовлюється також специфікою мети та завдань, що стоять перед прокуратурою. Мета та завдання, які стоять перед прокуратурою, є необхідними складовими елементами державної мети та завдань. Саме цим визначається сутність і

соціальна роль прокуратури, її функції та місце у структурі державного механізму.

Під системою органів прокуратури України розуміється єдина централізована сукупність прокуратур різних рівнів та спеціалізації пов'язаних передусім єдиною метою, що забезпечують діяльність та виконання покладених на неї завдань і функцій.

Так, у відповідності зі ст. 7 Закону України «Про прокуратуру» систему прокуратури України становлять:

- 1) Генеральна прокуратура України;
- 2) регіональні прокуратури;
- 3) місцеві прокуратури;
- 4) військові прокуратури.
- 5) Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

З метою формування професійного кадрового складу органів прокуратури Закон України «Про прокуратуру» визначив конкретні критерії та вимоги до кандидатів на посаду прокурорів. Окрім законодавчо визначених критеріїв та вимог до кандидатів на посади в органах прокуратури, при призначенні на різні оперативні посади важливе значення мають також моральні якості та психологічні властивості особистості, до яких, зокрема, відносяться: відповідний рівень культури, виховання, правосвідомості, громадянської відповідальності; чесність, скромність, інтелект, об'єктивність, неупередженість, аналітичні здібності тощо.

За неналежне виконання своїх професійних обов'язків прокурорів може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності, що є одним із засобів забезпечення службової дисципліни. Притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності не виключає можливості притягнення його до адміністративної чи кримінальної відповідальності у випадках, передбачених законом.

При вивченні даної теми студенти повинні проаналізувати положення Конституції України та Закону України «Про прокуратуру», які регламентують правове положення органів прокуратури у державному апараті, охарактеризувати характерні особливості прокурорської системи та зміст основних функцій прокуратури. Ознайомитися з вимогами, які висуваються до кандидатів на посади прокурорів та визначити особливості притягнення прокурорів до відповідальності.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Конституційно-правовий статус прокуратури України.
2. Роль і місце прокуратури України у механізмі Української держави.
3. Конституційні засади діяльності прокуратур в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз.
4. Незалежність органів прокуратури та прокурорів і необхідність посилення її гарантій.
5. Актуальні питання реформування органів прокуратури у трансформаційних умовах євроінтеграції України.
6. Державне обвинувачення у суді: конституційна функція прокуратури.

Завдання.

1. До прокурора Барвенківського району Харківської області звернувся громадянин Борзих, інвалід зору. Посилаючись на те, що йому дуже важко читати і писати, він висловив прохання виділити йому прокурорського працівника, який би міг захистити його конституційні права у суді під час розгляду цивільної справи. Прокурор району відмовив йому, посилаючись на те, що у прокуратури на день звернення Борзих великий обсяг термінової роботи. Борзих запропоновано було звернутися до юридичної консультації за місцем проживання і одержати таку допомогу від адвоката.

Дайте правову оцінку ситуації. Інтереси яких груп громадян має представляти прокурор у суді?

2. Петренко Н. 26 років, який закінчив юридичний коледж зі званням бакалавра і має 2 річний стаж роботи державним виконавцем, звернувся до прокуратури області із заявою прийняти його на посаду прокурором у тому ж районі, де він працював на попередній посаді. Старший помічник прокурора області по кадрах відмовив йому.

Чи були підстави для відмови? Які саме? Назвіть вимоги, що пред'являються до осіб, які призначаються на посади прокурорів.

3. Наказом прокурора області за неналежне виконання своїх службових обов'язків був звільнений з посади прокурор Зачепилівської районної прокуратури Харківської області Назарків. Цим же наказом прокурор області притягнув до дисциплінарної відповідальності прокурора Куп'янської районної прокуратури Харківської області Іванця і оголосив йому попередження.

Дайте правову оцінку ситуації. Який порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурорів. У який спосіб притягнені

до дисциплінарної відповідальності прокурорські працівники можуть не погоджуватися із накладеним на них стягненням?

4. Помічник прокурора Золочівського р-ну приніс апеляційне подання на вирок місцевого суду Золочівського р-ну Харківської області до Апеляційного суду Харківської області. Прокурор Харківської області відкликав цю апеляцію у зв'язку з помилковою позицією помічника прокурора Золочівського району

Чи правильно вчинив прокурор області? Хто може відкликати апеляцію прокурора? Дайте характеристику принципу організації та діяльності органів прокуратури, на знання якого розраховано цю задачу?

Рекомендована література:

1. Грицаєнко Л. Р. Конституційно-правовий статус прокуратури України: [підручник] / Л. Р. Грицаєнко. – К. : БІНОВАТОР, 2007. – 544 с.

2. Європіна Л. Засади прокурорської діяльності: загальна характеристика // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. - № 3. – 2016. – С. 74-85

3. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12

4. Косюта М. Роль і місце прокуратури України в системі поділу влади / М. Косюта // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 4(16). – С. 101–113

5. Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах / А. В. Лапкін. – Вид. 4-те, змін. та допов. – Харків : Право, 2017. – 152 с.- С. 15

6. Михайленко О. Прокуратура суверенної України: час становлення спливає / О. Михайленко, В. Ковальський // Юридичний вісник України. – 2000. – № 48. – 24-29

7. Мичко М. Конституційні засади діяльності прокуратур в країнах Європейського Союзу / М. Мичко // Вісник прокуратури. – 2008. – № 8. – С. 16-25.

8. Полянський Ю. Незалежність органів прокуратури та прокурорів і необхідність посилення її гарантій / Ю. Полянський, В. Долежан // Вісн. Академії прокуратури. – 2006. – № 4. – С. 12-18.

9. Серета Г.П. Оптимізація процесуального статусу прокурора на досудовому слідстві / Г.П. Серета // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2011. – № 2. – С. 15-21.

10. Скибенко О. І. Проблема реформування діяльності органів прокуратури України у вітчизняній юридичній науці // П РАВО. - Серія 18. Економіка і право. – 2015. - Випуск 30. – С. 139-144.

Тема 10. Система органів міністерства Внутрішніх справ України

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Завдання та повноваження органів Міністерства внутрішніх справ України.
2. Завдання та повноваження Національної поліції України.
3. Основні принципи організації і діяльності Національної поліції України.
4. Структура Національної поліції України.
5. Структурні елементи правового статусу поліцейських.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що органи Міністерства внутрішніх справ України – це єдина система органів державної влади, що підпорядковуються Міністру внутрішніх справ України, на які Конституцією України і законами України покладені функції забезпечення правопорядку, безпеки, цивільного захисту населення, охорони державного кордону та контролю за окремими сферами соціальної організації суспільства.

Органи Міністерства внутрішніх справ України слід розглядати, як:

по-перше, складову частину органів державної влади, а саме державних органів виконавчої влади;

по-друге, складову частину правоохоронних органів держави.

Органам Міністерства внутрішніх справ відводиться особливе місце у системі органів державної влади, що умовлено обсягом і складністю їх роботи у галузі здійснення правоохоронної діяльності, а також тим, що на них покладається основний тягар боротьби зі злочинністю та роботи з профілактики й запобігання злочинам з метою реалізації єдиної державної політики боротьби зі злочинністю, яка є складовою внутрішньої політики суверенної та незалежної України. Окрім того, органи Міністерства внутрішніх справ України найчисленніші серед правоохоронних органів.

Наразі систему органів Міністерства внутрішніх справ України складають:

- Національна поліція України;
- Державна прикордонна служба України;
- Державна служба України з надзвичайних ситуацій;
- Національна гвардія України;
- Державна міграційна служба України.

Як і будь-яка інша система, органи внутрішніх справ мають ієрархічну побудову, на чолі якої знаходиться Міністерство внутрішніх справ України.

Національна поліція України - це особливий орган, який є складовою частиною системи правоохоронних органів, що здійснює професійну державно-владну діяльність із захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, протидії злочинності.

7 листопада 2015 року набрав чинності Закон України «Про Національну поліцію», який визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Розділ III Закону України «Про Національну поліцію» закріплює положення, які визначають організаційну структуру органів Національної поліції України та статус поліцейських. Організаційну структуру Національної поліції України можна визначити як сукупність її структурних елементів (підрозділів, установ, посадових осіб) та системоутворюючих зв'язків між ними, яка обумовлена її завданнями, функціями та принципами діяльності. Відповідно до ст. 13 вказаного Закону систему поліції складають:

- 1) центральний орган управління поліцією;
- 2) територіальні органи поліції.

Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

При вивченні даної теми студенти повинні проаналізувати систему органів внутрішніх справ та їх завдання і функції. Розглядаючи питання щодо правового статусу органів національної поліції України необхідно проаналізувати положення Закону України «Про національну поліцію», які регламентують основні положення щодо принципів організації і діяльності національної поліції України, визначають завдання та функції національної поліції України. Окрім того, необхідно охарактеризувати особливості правового статусу поліцейських та гарантії їх діяльності.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Сучасні проблеми організації діяльності органів внутрішніх справ України та шляхи їх вирішення
2. Система і структура органів внутрішніх справ в Україні, їх завдання і повноваження.
3. Поліція: поняття, завдання, функції, принципи діяльності, структура та повноваження.
4. Особливості правового статусу національної поліції в Україні.
5. Участь МВС України в Інтерполі – міжнародній організації кримінальної поліції.
6. Правовий та соціальний захист працівників поліції та їх сімей.

Завдання.

1. Поблизу аеропорту у м. Харкові невідомий вихопив із рук громадянина Кузіна сумку, у якій знаходились гроші і документи. Потерпілий помітив працівника поліції, який знаходився перед входом в аеровокзал, і покликав його на допомогу.

На звернення Кузіна працівник поліції ввічливо пояснив, що його зміна закінчилася, він повертається додому і тому знаходиться не при виконанні службових обов'язків. До того ж він працює у територіальному відділі поліції, а злочини, вчинені на території аеропорту.

Яким чином розмежовується компетенція структурних підрозділів поліції? Дайте правову оцінку ситуації.

2. Судді апеляційного суду мали розглядати у складі судової колегії апеляційну скаргу обвинуваченого Шляхова на вирок місцевого суду, яким Шляхов був визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченого ст. 115 КК України.

В апеляційній скарзі обвинувачений просив пом'якшити призначене йому покарання, а саме замінити довічне позбавлення волі на позбавлення волі на певний строк.

Коли матеріали кримінального провадження були призначені до розгляду, на адресу суддів почали поступати погрози фізичної розправи з суддями та членами їхніх сімей, якщо вони не винесуть рішення, про яке просив у скарзі обвинувачений.

Судді повідомили про погрози органи внутрішніх справ. Працівники поліції порекомендували суддям укласти угоду про вжиття заходів безпеки з приватною охоронною фірмою.

Дайте правову оцінку даної ситуації.

3. Полтавський обласний суд умовно-достроково звільнив з місць позбавлення волі засудженого за злісне хуліганство Микитюка. Ще перебуваючи у колонії, Микитюк написав дружині, що коли повернеться з колонії, то розправиться з нею.

Дружина Микитюка звернулась до органів внутрішніх справ зі скаргою, що Микитюк продовжує їй погрожувати, і надала листи, які Микитюк писав їй з колонії.

Які дії повинен здійснити в цьому разі органи внутрішніх справ?

Рекомендована література:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: особлива частина: навч. посіб. / Т.П. Мінка, О.М. Обушенко, Д.Г. Заброта та ін.; за заг. ред. С.М. Алфьорова. – Х. : Право, 2013. – 312 с.

2. Батраченко О. В. Поняття та ознаки публічної безпеки та порядку як об'єктів адміністративно-правової охорони. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. № 29-2, т. 3. С. 86.

3. Зозуля І. В. Базові засади переходу до нової концепції реформування системи органів МВС України / І. В. Зозуля // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – № 8. – С. 55–63.

4. Любова Н.О. Діяльність поліції щодо повернення довіри населення та налагодження зв'язків з громадськістю / Н.О. Любова // Актуальні проблеми охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки в сучасних умовах : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 20 листоп. 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпр. держ. ун-т вн. справ, 2015. – С. 162–165.

5. Ластович Д. М. Місце та значення поліцейських послуг в діяльності національної поліції [Електронний ресурс] / Д. М. Ластович // Форум права. – 2016. – № 1. – С. 141–146.

6. Курило С. Л. Адміністративно-правовий статус органів внутрішніх справ як суб'єкта взаємодії з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку // Форум права : електрон. наук. фах. вид. — 2012. — № 1. — С. 523–526.

7. Кравченко І. С., Кіяшко Р. Ю. Актуальні проблеми діяльності патрульної служби Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. С. 139–142.

8. Крижановська В. А., Крижановський А. С. Правові засади дисциплінарного провадження в органах Національної поліції України. URL: http://lib.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34604/1/16_99-106.pdf

9. Передерій О. С., Григоренко Є. І. Особливості правового статусу національної поліції в Україні (теоретико-правовий аспект // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія "Право". Випуск 20. - 2015. – С. 43-49.

10. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Стильна типографія, 2017. – 580 с.

Тема 11. Органи досудового розслідування

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Поняття досудового розслідування та його форми.
2. Завдання органів досудового розслідування.
3. Система органів досудового розслідування та їх компетенція.
4. Поняття процесуального статусу слідчого та його структурних елементів.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми, студенти повинні виходити з розуміння того, що серед правоохоронних органів, які діють у найгострішій сфері соціальної практики – ведуть боротьбу зі злочинністю, найбільший за обсягом і найважчий за характером вид роботи виконується органами досудового розслідування, без яких держава не може якісно реалізовувати свою правоохоронну функцію щодо боротьби зі злочинністю, і які є її обов'язковим державно-правовим інститутом. Органи досудового розслідування є складовою державного апарату, наділені функціями державно-владного характеру, мають владну компетенцію, специфічні форми і методи діяльності і діють за дорученням держави.

Досудове розслідування здійснюється у формі досудового слідства (розслідування злочинів) та дізнання (розслідування кримінальних проступків).

Уся процесуальна діяльність з провадження досудового слідства здійснюється спеціальною посадовою особою – слідчим. Будь-які інші державні органи і посадові особи, за виключенням прокурора та начальника слідчого відділу на провадження досудового слідства законом не уповноважені.

Діяльність щодо розслідування злочинів спрямована на вирішення завдань кримінального судочинства, передбачених статтею 2 Кримінального процесуального кодексу України, зокрема це - захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

На законодавчому рівні система органів досудового розслідування визначена ст. 38 Кримінального процесуального кодексу України відповідно до якої органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є:

- 1) слідчі підрозділи:
 - а) органів Національної поліції;
 - б) органів безпеки;
 - в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;
 - г) органів Державного бюро розслідувань;
 - г) органів Державної кримінально-виконавчої служби України;
- 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

Повноваження слідчого починати досудове розслідування виникає з моменту внесення відомостей до ЄРДР. Здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається.

Проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій як спосіб збирання доказів) є прерогативою слідчого, але в певних випадках слідчий може доручати їх проведення оперативним підрозділам.

При вивченні даної теми студенти повинні проаналізувати положення Кримінального процесуального кодексу України, які визначають систему органів досудового розслідування та їх повноваження щодо розслідування кримінальних правопорушень. Окрім того необхідно проаналізувати правовий статус слідчого, його структурні елементи, визначити зміст поняття процесуальна незалежність та самостійність слідчого.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів**

1. Визначення місця та функцій органів досудового розслідування у системі кримінальної юстиції України
2. Реалізація змагальності сторін щодо отримання доказів під час досудового розслідування.
3. Шляхи підвищення ефективності взаємодії слідчого з оперативними підрозділами як засобу посилення процесуальної самостійності слідчого.
4. Роль процесуальної самостійності слідчого у всебічному, повному й неупередженому розслідуванні кримінальних правопорушень.
5. Правовий статус ново створених органів досудового розслідування в Україні.
6. Судовий контроль і нагляд прокурора за дотриманням законів при проведенні досудового розслідування.

Завдання:

1. Слідчий ОВС їхав маршрутним автобусом на роботу і став очевидцем злочину. Коли автобус зробив поворот, зустрічний вантажний автомобіль, яким керував п'яний водій Куліш, врізався у передню частину автобуса. Внаслідок цього загинув водій автобуса Стрижак, декілька пасажирів одержали тілесні ушкодження. Слідчий затримав шофера вантажного автомобіля, організував медичну допомогу потерпілим, а потім за участю тільки працівників патрульної поліції провів огляд місця події, відібрав пояснення у потерпілих і очевидців дорожньо-транспортної пригоди, а також шофера Бистрота. У районному відділі ОВС слідчий вніс відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань і почав досудове розслідування.

Чи вірні дії слідчого?

2. 7 липня прокурором були внесені відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 9 липня він передав наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування. Того ж дня керівником органу досудового розслідування був визначений слідчий, який здійснюватиме розслідування. 11 липня слідчий у письмовій формі повідомив прокурора про початок досудового розслідування.

Оцініть дії сторони обвинувачення.

3. 15 січня поточного року о 10.00 до слідчого органу внутрішніх справ прийшла Бурова з заявою про зґвалтування Мазуром її дочки Літіної 12 січня поточного року. Посилаючись на термінові справи, слідчий попросив її прийти за два тижні, пообіцявши прийняти заяву.

28 січня поточного року о 10.20 Бурова знову прийшла до слідчого з вимогою розглянути її заяву. Крім того вона просила не повідомляти її дочку про свою заяву та офіційно ніде не оприлюднювати відомості про себе, як заявника. На підставі заяви слідчий о 12.10 наступного дня вніс до Єдиного реєстру досудових розслідувань такі відомості: час та дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Після цього він одразу розпочав досудове розслідування.

У ході досудового розслідування з'ясувалося, що Мазур також 12 січня намагався зґвалтувати Будіну, а також вчинив злочин передбачений статтею 309 КК України (*незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту*), тому слідчий вирішив об'єднати в одне провадження матеріали трьох досудових розслідувань.

Чи уповноважений слідчий вносити відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, і які саме? Оцініть дії слідчого.

4. До слідчого звернувся журналіст з проханням надати йому можливість бути присутнім під час проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні про вбивство. Своє прохання він мотивував тим, що хоче докладно описати перебіг розслідування резонансного злочину у газетній публікації. Слідчий відмовив журналісту у проханні і роз'яснив, що публікація можлива лише після набрання вироком законної сили.

Чи правильна позиція слідчого?

5. Громадянин Іванов О.А. був затриманий на місці вчинення кримінального правопорушення та негайно доставлений до відділу поліції. Слідчий невідкладно повідомив йому права передбачені ст. 42 КПК, а на прохання підозрюваного детально роз'яснити кожне із зазначених прав, надав Іванову для ознайомлення науково-практичний коментар до КПК та підручник “Кримінальний процес України”.

Оцініть дії слідчого.

Рекомендована література:

1. Баулін О. В., Ляш А. О. Досудове розслідування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: сучасна концепція і традиції / О. В. Баулін, А. О. Ляш // Правничий часопис Донецького університету. — 2012. — № 2 (28). — С. 83–91.

2. Галаван З. Функціонування системи досудового слідства у державах — членах Європейського Союзу / З. Галаван // Публічне право. — 2012. — № 3 (7). — С. 218–225.

3. Гловюк І.В., Андрусенко С.В. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення та недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування //Південноукраїнський правничий часопис. 2014. №4. С. 239–243.

4. Голубов А. Є. Щодо визначення місця та функцій органів досудового розслідування в системі кримінальної юстиції України / Голубов Артем Євгенович // Теоретичні аспекти організації досудового розслідування : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 4 груд. 2015 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2015. – С. 119-122.

5. Гринюк В.О. Реалізація змагальності сторін щодо отримання доказів під час досудового розслідування //Вісник кримінального судочинства. 2015. №2. С. 23-30.

6. Кіпер О.О. Деякі шляхи підвищення ефективності взаємодії слідчого з оперативними підрозділами як засобу посилення процесуальної самостійності слідчого //Вісник кримінального судочинства. 2016. №5. С. 41- 47.

7. Кіпер О.О. Розширення самостійних повноважень слідчого як основного вияву його процесуальної самостійності //Jurnalul juridic national: teorie și practică. №1. 2017. С. 142-145.

8. Кіпер О.О. Роль процесуальної самостійності слідчого у всебічному, повному й неупередженому розслідуванні кримінального провадження //Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2015. №3. С. 145-154.

9. Кіпер О.О. Щодо вдосконалення механізму взаємодії слідчого із керівником органу досудового розслідування //Право і суспільство. 2017. №1. С. 247-251.

10. Комашко В. В. Особливості організаційно-правових основ функціонування Державного бюро розслідувань як однієї з новел Кримінального процесуального кодексу України / В. В. Комашко // Вісник АМСУ; Серія: «Право». — 2014. — № 1 (12). — С. 132–138.

11. Луньова О.С. Проблемні питання удосконалення взаємодії слідчого з іншими учасниками кримінального провадження //Проблеми законності. 2015. Вип. 129. С. 224-232.

12. Руденко М. Сутність прокурорського процесуального керівництва досудовим розслідуванням / М. Руденко, В. Півненко // Вісник національної академії прокуратури України, 2013. – № 2.– С. 34–38.

13. Сисоєнко Г. І., Самодін А. В. Нові органи досудового розслідування в Україні// Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2016. - № 5 (26) С. 117- 126.

14. Удалова Л. Д. Кримінальна процесуальна діяльність Національного антикорупційного бюро України / Л. Д. Удалова // Вісник Академії адвокатури України. — 2015. — № 33 (12). — С. 154–160.

Тема 12. Державне бюро розслідувань України

Семінарські заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Завдання та основні засади організації та діяльності Державного бюро розслідувань.
2. Організаційна структура Державного бюро розслідувань.
3. Повноваження Державного бюро розслідувань.
4. Вимоги, які висуваються до співробітників Державного бюро розслідувань.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні розуміти, що Державне бюро розслідувань – новий правоохоронний орган, створення якого викликано в першу чергу високим рівнем злочинності у вищих ешелонах влади та передбачено зобов'язаннями України при вступі до Ради Європи. Основна мета створення Державного бюро розслідувань — встановлення справедливості у суспільстві шляхом незалежного та всебічного розслідування злочинів за для притягнення винних до встановленої Законом відповідальності, незважаючи на їхні посади, зв'язки та ресурси.

Державне бюро розслідувань, як новий правоохоронний орган, що здійснює функції досудового розслідування має ряд характерних ознак, які визначають специфіку його правового статусу та особливе функціональне призначення у правоохоронній системі України. До таких ознак можна віднести наступні:

а) незалежність від політичного та іншого незаконного впливу (структурна та операційна автономія, особливий порядок призначення/звільнення керівника і т. ін.);

б) підзвітність органу (регулярне звітування, інформування громадськості тощо);

в) високий рівень професійної підготовки співробітників (конкурсний відбір працівників, їх навчання і т. ін.);

г) наявність достатніх повноважень для ефективної роботи (спеціальні оперативно-розшукові та слідчі заходи, доступ до фінансової інформації тощо);

д) наявність достатніх фінансових і матеріально-технічних ресурсів.

У процесі реалізації завдань пріоритетами діяльності Державного бюро розслідувань є своєчасне запобігання, припинення, швидке розкриття та організація проведення всебічного, повного та об'єктивного розслідування злочинів, віднесених до його компетенції, а саме:

- злочинів вчинених високо посадовцями;

- злочинів щодо порушення прав людини під час роботи правоохоронних органів;

- корупційних злочинів, відповідно до підслідності;

- військових злочинів.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» систему Державного бюро розслідувань складають центральний апарат, територіальні органи, спеціальні підрозділи, навчальні заклади та науково-дослідні установи. У складі Державного бюро розслідувань діють слідчі, оперативні та інші підрозділи.

Головною передумовою ефективного та повноцінного функціонування Державного бюро розслідувань як абсолютно нової правоохоронної інституції у системі державних органів протидії злочинності та корупції є належне кадрове забезпечення його діяльності (відбір і стажування, підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації його працівників). Державне бюро розслідувань як незалежний та ефективний правоохоронний орган повинен мати високопрофесійну та мотивовану команду здатну сприяти дотриманню справедливості у суспільстві шляхом всебічного, неупередженого розслідування злочинів, у роботі використовувати новітні технології та сучасні світові практики, ефективно співпрацювати з іншими державними органами України та міжнародними партнерами, громадянським суспільством, бути прозорим та підзвітним у своїй діяльності, досягати високих результатів.

При вивченні даної теми студенти повинні докладно проаналізувати завдання функції та повноваження Державного бюро розслідування, окрім того необхідно розглянути питання щодо особливостей формування кадрового складу Державного бюро розслідувань, зокрема законодавчо закріплені вимоги, які висуваються до співробітників та загальні критерії відбору співробітників Державного бюро розслідування.

Завдання для самостійної роботи Теми для написання рефератів

1. Державне бюро розслідувань як новий правоохоронний орган в Україні.
2. Правові аспекти створення та діяльності Державного бюро розслідувань.
3. Проблемні питання створення Державного бюро розслідувань.
4. Особливості організаційно-правових основ функціонування Державного бюро розслідувань.
5. Єдиноначальність та колективний спосіб реалізації повноважень у діяльності Державного бюро розслідувань.
6. Незалежність як засада функціонування Державного бюро розслідувань.
7. Засади організації діяльності Державного бюро розслідувань: загальна характеристика.

Рекомендована література:

1. Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16 червня 2018 р., м. Одеса / редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2018. — 432 с. 1. Закон України «Про державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 № 794-VIII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 6, ст.55
2. Иващенко И. Национальное бюро... преследований [Электронный ресурс] / И. Иващенко // Еженедельник 2000. – 2006. – № 11 (310). – 23 марта. – Режим доступа : <http://2000.net.ua/2000/forum/9273>.
3. Ільченко О.В. Правові аспекти створення та діяльності Державного бюро розслідувань// Порівняльно аналітичне право. - № 4. – 2017. – С. 281-283
4. Комашко В. В. Особливості організаційно-правових основ функціонування Державного бюро розслідувань як однієї з новел Кримінального процесуального кодексу України / В. В. Комашко // Вісник АМСУ; Серія: «Право». — 2014. — № 1 (12). — С. 132–138.

5. Мамченко Н. Бюро для коррупционеров [Электронный ресурс] / Н. Мамченко // Судебно-юридическая газета. – 2012. – 9 апр. – Режим доступа : http://sug.kiev.ua/print_article.php?id_article=5291.

6. Скулиш Є.Д. Проблемні питання створення Державного бюро розслідувань// Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2013. - № 2(30). – С. 281-283.

7. Сисоєнко Г. І., Самодін А. В. Нові органи досудового розслідування в Україні// Часопис цивільного і кримінального судочинства. - № 5 (26). – 2015. – С. 117-126.

8. Цюприк І. В. Перспективи функціонування Державного бюро розслідувань як суб'єкта боротьби з організованою злочинністю// Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - № 2. – 2016. – С. 177-185.

Тема 13. Національне антикорупційне бюро України

Семінарські заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Підстави створення Національного антикорупційного бюро України.
2. Завдання Національного антикорупційного бюро України.
3. Повноваження Національного антикорупційного бюро України.
4. Вимоги, які пред'являються до керівника, та до інших осіб, що приймаються на службу до Національного антикорупційного бюро України.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Національне антикорупційне бюро України складається з центрального і територіальних управлінь. Національне бюро є юридичною особою публічного права. Керівництво діяльністю Національного бюро здійснює його Директор, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України.

Структура, штатна чисельність управлінь Національного бюро та положення про них затверджуються Директором Національного бюро України.

До структури управлінь Національного бюро можуть входити підрозділи детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії,

інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні підрозділи, підрозділи, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників, представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та інші підрозділи.

Завдання, що покладаються на Національне антикорупційне бюро України, є вкрай важливими, оскільки вони відображають головну ознаку діяльності цього органу - боротьбу з корупцією у вищих ешелонах влади. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Повноваження Національного антикорупційного бюро України - це система прав та обов'язків, наданих державою як центральному управлінню, так і його територіальним підрозділам з метою здійснення ними антикорупційної діяльності, а саме: попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його компетенції.

Студенти повинні розуміти, що Національне антикорупційне бюро України суттєво відрізняється від інших державних правоохоронних органів за своїми функціями, повноваженнями, сферою діяльності, принципами, тощо. Головне завдання даної інституції полягає у запобіганні кримінальним корупційним правопорушенням, що вчиняються високо посадовцями, наділених державою владними повноваженнями. Зазначене завдання реалізується шляхом використання законодавчо закріплених повноважень.

Ефективність функціонування Національного антикорупційного бюро України, як правоохоронного органу з особливим правовим статусом, може бути досягнута лише за умови комплектування його кваліфікованими та досвідченими кадрами. Враховуючи специфіку діяльності Національного антикорупційного бюро України та коло суб'єктів кримінальних корупційних правопорушень щодо яких здійснюється оперативно-розшукова діяльність та досудове розслідування цим правоохоронним органом (вищі посадові особи, уповноважені на виконання функцій держави та місцевого самоврядування) його кадрове забезпечення має відбуватися за рахунок найбільш досвідчених осіб, які мають навички проведення оперативно-розшукової діяльності і досудового розслідування та здатні повно і своєчасно виконувати покладені на них завдання.

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» містить норми в яких закріплюються повноваження Національного антикорупційного бюро України та певні вимоги, що висуваються до керівника Національного антикорупційного бюро України та його

співробітників, отже при вивченні даної теми необхідно детально проаналізувати необхідні правові норми.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Правовий статус Національного антикорупційного бюро України.
2. Характеристика Національного антикорупційного бюро України як спеціалізованої інституції у сфері протидії корупції.
3. Директор Національного антикорупційного бюро України як суб'єкт боротьби з корупцією.
4. Загальна характеристика прав та обов'язків працівників Національного антикорупційного бюро України.
5. Принципи організації та діяльності Національного антикорупційного бюро України.
6. Юридична відповідальність працівників Національного антикорупційного бюро України.

Рекомендована література:

1. Клеменчич Г. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей / Г.Клеменчич, Я.Стусек, І.Гайка. – Київ: ОЕСР, 2007. – 131 с.
2. Комарова Ю.М. Адміністративно – правовий статус Національного антикорупційного бюро України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2018.
3. Кручок А. Б. Національне антикорупційне бюро України: проблемні питання діяльності. Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки: матеріали конф. (м. Івано-Франківськ, 20–21 берез. 2015 р.). Херсон, 2015. С. 176.
4. Комашко В. В. Особливості організаційно-правових основ функціонування Державного бюро розслідувань як однієї з новел Кримінального процесуального кодексу України / В. В. Комашко // Вісник АМСУ; Серія: «Право». — 2014. — № 1 (12). — С. 132–138.
5. Питель Ю. М. Директор Національного антикорупційного Бюро України як суб'єкт боротьби з корупцією. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. № 4. С. 170–174.
6. Питель Ю. М. Загальна характеристика прав та обов'язків працівників Національного антикорупційного бюро України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 1. С. 123–128.
7. Питель Ю. М. Характеристика Національного Антикорупційного Бюро України як спеціалізованої інституції у сфері протидії корупції. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. № 6. С. 245–248.

8. Питель Ю. М. Юридична відповідальність працівників Національного антикорупційного бюро України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 2. Т. 3. С. 134–139.

9. Скомаров О. В. Принципи діяльності Національного антикорупційного бюро України. Науковий часопис Національної академії прокуратури. 2016. № 3. С. 222–229.

10. Удалова Л. Д. Кримінальна процесуальна діяльність Національного антикорупційного бюро України / Л. Д. Удалова // Вісник Академії адвокатури України. — 2015. — № 33 (12). — С. 154–160.

11. Юрченко О.М. Національне антикорупційне бюро України: перспективи діяльності // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - № 2 (33)'2014. – С. 69-73

12. Яновська О. Г. Обрання Директора Національного антикорупційного бюро України: шляхи вдосконалення конкурсної процедури. Вісник Академії адвокатури України. 2016. С. 133–135.

13. Ярмиш О. Н., Мельник Р. С. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2015. № 2. С. 144–155.

Тема 14. Органи Служби безпеки України

Семінарські заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Завдання та повноваження Служби безпеки України.
2. Правові засади діяльності Служби безпеки України.
3. Система органів Служби безпеки України та її структурні елементи.
4. Вимоги, яким повинні відповідати співробітники Служби безпеки України

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що у системі правоохоронних органів Служба безпеки України займає особливе місце, яке обумовлене її особливим правовим статусом, призначенням та специфікою покладених на неї завдань. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Службу безпеки України» - Служба безпеки України це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Служба безпеки України підпорядкована Президенту України.

Діяльність Служби безпеки України відрізняється від діяльності інших правоохоронних органів характером виконуваних завдань, їх різноманітністю та обсягами. Завдання органів Служби безпеки України сформульовані у ст. 2 Закону України «Про службу безпеки України», відповідно до якої на Службу безпеки України покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного

суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про Службу безпеки України», систему Служби безпеки України складають Центральне управління Служби безпеки України, підпорядковані йому регіональні органи, органи військової контррозвідки, військові формування, а також навчальні, науково-дослідні та інші заклади Служби безпеки України.

Для організації і проведення антитерористичних операцій та координації діяльності суб'єктів, які ведуть боротьбу з тероризмом чи залучаються до антитерористичних операцій, при Службі безпеки України функціонує Антитерористичний центр. Організаційна структура Служби безпеки України визначається Президентом України.

Особливий характер діяльності Служби безпеки України зумовлює необхідність визначення низки вимог професійно - психологічного плану щодо осіб, які працюють в цих органах.

Вимоги до професійно-психологічних якостей працівників Служби безпеки України, включають такі складові:

- вимоги до працівників, що обумовлені займаною посадою, специфікою виконуваних його органом чи підрозділом правоохоронних завдань, повноваженнями, рівнем технічного забезпечення;
- вимоги до необхідних знань, професійних вмінь та навичок;
- вимоги до специфічних фізичних та особистісно-психологічних властивостей, що забезпечують ефективну діяльність;
- вимоги до соціальних, морально-етичних якостей.

В оперативно-службовій діяльності Служба безпеки України дотримується принципів поєднання єдиноначальності і колегіальності, гласності і конспірації.

Вивчаючи дану тему необхідно детально проаналізувати правовий статус співробітників Служби безпеки України, їх повноваження та вимоги, які висуваються до працівників.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів**

1. Становлення та розвиток органів Служби безпеки України: історико-правовий аналіз.
2. Служба безпеки України як державний правоохоронний орган спеціального призначення.
3. Завдання Служби безпеки України як правоохоронного органу.
4. Особливості організаційної побудови Служби безпеки України.
5. Проблеми законодавчого регулювання правового статусу Служби безпеки України.

Рекомендована література:

1. Баранецький Р.Ф. Щодо статусу Служби безпеки України як органу державної влади// Юридична наука. - № 2. – 2015. – С. 22-27.
2. Бунечко В.І. Напрями удосконалення підготовки працівників Служби безпеки України, які беруть участь в адміністративно-деліктному процесі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015. – С. 64-67.
3. Грек М. В. Завдання Служби безпеки України як правоохоронного органу//Публічне право. – 2012. - № 3. – С. 240-247.
4. Карпенко М. М. Адміністративна діяльність підрозділів Служби безпеки України / М. М. Карпенко // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – 2014. – № 1 (64). – С. 111–121.
5. Карпенко М. М. Адміністративно-правовий статус органів Служби безпеки України / М. М. Карпенко // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – 2014. – № 4 (67). – С. 137–148.
6. Карпенко М. М. Проблеми адміністративно-правового закріплення повноважень органів Служби безпеки України / М. М. Карпенко // Наше право. – 2014. – № 10. –С. 64–67.
7. Карпенко М. М. Проблеми нормативно-правового забезпечення контролю за діяльністю Служби безпеки України / М. М. Карпенко // Право і безпека. – 2014. – № 2 (53). – С. 30–37.
8. Тильчик О. В. Правовий статус Служби безпеки України як суб'єкта протидії тіньовій економіці / О. В. Тильчик // Наука і правоохорона. - 2015. - № 4. - С. 154-159. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2015_4_26.
9. Полковніченко О. Шляхи удосконалення практичної діяльності Служби безпеки України щодо реалізації правоохоронної функції держави// Форум права. – 2011. - №. 4. – С. 571-576.

Тема 15. Адвокатура України

Практичні заняття – 2 години

Самостійна робота – 8 годин

Питання для обговорення

1. Поняття адвокатури та її завдання і функції.
2. Основні принципи здійснення адвокатської діяльності.
3. Порядок набуття права на зайняття адвокатської діяльністю.
4. Права та обов'язки адвоката.
5. Гарантії здійснення адвокатської діяльності.
6. Особливості юридичної відповідальності адвоката.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що адвокатура України - недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом. Адвокатуру України складають усі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність.

Адвокатура України має ряд характерних ознак, що розкривають її сутність і місце в механізмі надання правової допомоги. До таких ознак можна віднести наступні:

- адвокатура України функціонує як незалежна інституція, тобто не підпорядкована державі, забезпечена від будь-якого стороннього втручання;

- адвокатура України є особливим правозахисним інститутом у державі;

- статус адвокатури спеціально визначений у Конституції України;

- адвокатура взаємодіє з державою та інститутом громадянського суспільства у якості рівноправних партнерів для досягнення проголошеної у Конституції мети – захисту прав та законних інтересів людини та громадянина;

- призначенням інституту адвокатури є досягнення цілей справедливого правосуддя.

Не зважаючи на те, що адвокатура не входить до системи органів державної влади та місцевого самоврядування, перед нею постають завдання, які в цілому мають державне значення та відображають публічний інтерес суспільства.

Для характеристики адвокатури, як особливої правової інституції та її функціонального призначення у суспільстві, особливе значення мають принципи організації та діяльності адвокатури. Принципами організації та діяльності адвокатури є основоположні, керівні ідеї, основні вихідні положення та закономірності, на яких ґрунтується організація та діяльність адвокатури, здійснення адвокатської діяльності. Принципи становлять єдину цілісну систему, під якою слід розуміти структурно упорядковану сукупність взаємопов'язаних основних засад, що визначають глибинну сутність, характер діяльності, пріоритетні правові й морально-етичні цінності адвокатури.

Організація адвокатури починається з організації порядку набуття статусу адвоката. Процедура набуття права на заняття адвокатською діяльністю досить чітко відображає вимоги суспільства до адвокатів, ставлення влади до основоположних принципів організації та діяльності адвокатури, демократичність умов вступу до адвокатської професії.

Згідно з ч. 1 ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу

юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

З моменту набуття правового статусу адвоката і отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та посвідчення адвоката України адвокат наділяється широким колом професійних прав та обов'язків, що в свою чергу надає йому змогу сумлінно і ефективно здійснювати свою діяльність. Професійні права адвоката, його обов'язки, насамперед, відображають унікальну специфіку саме адвокатської діяльності у межах декларованих повноважень. Ця специфіка має державні гарантії захисту.

Організаційні форми адвокатської діяльності, розмежовуються на такі, що здійснюються на індивідуальному та колективному рівнях. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» допускає лише такі форми організації адвокатської діяльності, як здійснення адвокатом адвокатської діяльності індивідуально, адвокатське бюро та адвокатське об'єднання.

Адвокат, як і будь-який інший учасник правовідносин, є суб'єктом різних видів юридичної відповідальності. Законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність фактично врегульовує лише один з видів відповідальності адвоката – дисциплінарну. Однак адвокат може бути також суб'єктом цивільно-правової, адміністративної чи навіть кримінальної відповідальності, відносини щодо якої врегульовуються відповідним галузевим законодавством.

Вивчаючи дану тему студенти повинні проаналізувати основні положення законодавства, які визначають правовий статус адвоката, його права та обов'язки, порядок набуття права на зайняття адвокатською діяльністю, особливості притягнення адвоката до юридичної відповідальності.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Історія становлення та розвитку адвокатури України.
2. Актуальні проблеми надання правової допомоги і роль адвокатури в Україні.
3. Правове становище адвоката під час забезпечення права особи на професійну правничу допомогу.
4. Професійні права адвоката: європейський стандарт.
5. Професійні права адвоката і адвокатське самоврядування.
6. Організаційні форми діяльності адвокатури
7. Роль Спілки адвокатів України у реалізації завдань адвокатури.
8. Вища кваліфікаційна комісія адвокатури: склад та повноваження.

9. Гарантії адвокатської діяльності.

Завдання.

1. Громадянин Куценко після закінчення 4-х курсів юридичного факультету Львівського національного університету і отримання диплому за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр два роки працював помічником адвоката.

Куценко подав заяву до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури з проханням допустити його до складання кваліфікаційного іспиту. До складання іспиту Куценко був допущений, успішно його склав і був направлений на стажування до адвоката Сидоренка, у якого працював помічником.

Куценко заперечував проти його стажування, зазначаючи, що за законом він має бути звільнений від стажування і йому одразу після іспиту кваліфікаційно-дисциплінарна комісія має видати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Які вимоги ставляться до особи, яка має намір здійснювати адвокатську діяльність? Дайте правову оцінку ситуації.

2. Головенко, Міщенко та Марущак, маючи свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю і здійснюючи адвокатську діяльність індивідуально, вирішили об'єднати свої зусилля і створити адвокатське бюро, яке вони зареєстрували відповідно до закону. Після реєстрації адвокатське бюро розпочало свою діяльність.

Який порядок створення адвокатського бюро, адвокатського об'єднання? Дайте правову оцінку ситуації.

3. Громадянин Заєць, який мав повну вищу юридичну освіту і стаж роботи юрисконсультантом 4 роки, був членом політичної партії «Свобода», вирішив стати адвокатом і подав документи до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури.

У комісії йому пояснили, що перед тим, як складати іспит, він має пройти стажування у адвоката Луцика, який є досвідченим фахівцем, має стаж адвокатської діяльності 14 років, має чудові педагогічні здібності, про що свідчить те, що на даний час він має шістьох стажистів.

Крім того, у комісії Зайця попередили, що у разі успішного складання кваліфікаційного іспиту і отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю він має припинити членство в партії, оскільки «їм не потрібно, щоб адвокати надавали перевагу партійним, а не корпоративним інтересам».

Який порядок проходження стажування особи, яка має намір здійснювати адвокатську діяльність? Дайте правову оцінку ситуації.

4. До кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури поступила скарга від громадянина Зубенка на адвоката Зосима, у якій йшлося про притягнення останнього до дисциплінарної відповідальності за розголошення конфіденційних даних щодо майнового стану Зубенка його колишній дружині, у якої з Зосимом укладений договір про правову допомогу.

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія викликала адвоката Зосима для дачі пояснень, під час яких той пояснив, що не вважає, що порушив адвокатську таємницю, оскільки не надавав правової допомоги Зубенкові і не отримував від нього жодних відомостей, а дані про майновий стан Зубенка побачив у документах адвоката Смоляка, який надавав правову допомогу Зубенку.

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія вирішила притягнути адвоката Зосима до дисциплінарної відповідальності і накласти на нього дисциплінарне стягнення – сувору догану.

Що складає зміст адвокатської таємниці? Дайте правову оцінку ситуації.

Рекомендована література:

1. Адвокатура України : підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом) / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. – 2-ге вид., допов. і переробл. – Київ : Алерта, 2016. – 864 с.

2. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10 / Бакаянова Нана Мезенівна. – Одеса, 2017. – 395 с.

3. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук / Н.М. Бакаянова. – 2017. – 44 с.

4. Білоус К. Сутність адвокатської етики як необхідної умови здійснення адвокатом своєї діяльності / К. Білоус // Все для юристов. – 2010. – № 7. – С. 121-122.

5. Бойко О. «Адвокатська монополія» судової реформи: думка правозахисника / О. Бойко // Новинарня: український ньюз-рум. – 2016. – 9 червня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novynarnia.com/2016/06/09/advokatska-monopoliya-sudovoyireformi-dumka-pravozahisnika>

6. Варфоломєєва Т.В. Реформа адвокатури – запорука незалежного захисту прав і свобод людини / Т.В. Варфоломєєва // Вісник академії адвокатури України. – № 19. – 2010 р. – С. 12-19.

7. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів / Т. Б. Вільчик // Інформація і право. – 2015. – № 3. – С. 115–122.

8. Вільчик Т. Б. Конституційно - правовий статус адвокатури України // Теорія і практика правознавства. – Вип. 2 (8) / 2015. – С. 1-13

9. Гудима Д. Чи лише адвокати можуть мати доступ до здійснення захисту та представництва у судах? / Д. Гудима // Юрид. вісн. України. – 2013. – № 26. – С. 12.

10. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства [Електронний ресурс] : прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі 01.10.1988 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343 (дата звернення: 04.10.2015). – Заголовок з екрана.

11. Кравченко М.В. Щодо відповідальності адвокатів за порушення зобов'язань за договором з надання правової допомоги / М.В. Кравченко // Юридичний вісник. – 2014. – № 3 (32). – С. 130–134.

12. Кухнюк Д. В. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Україні / Д. В. Кухнюк // Цивілістична процесуальна думка. – 2016. – № 2. – С. 75–79.

13. Северин К. М. Принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності / К. М. Северин // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція : зб. наук. пр. – 2014. – № 10-1, т. 1. – С. 151–154.

14. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Северин Костянтин Миколайович; М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2015. – 237 с. – С. 162

**Питання до іспиту з навчальної дисципліни
«Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних
органів України»**

1. Предмет і система навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України».

2. Взаємозв'язок навчальної дисципліни «Основи судоустрою та організації роботи правоохоронних органів України» з суміжними навчальними дисциплінами.

3. Міжнародні стандарти організації та функціонування судових та правоохоронних органів.

4. Система норм національного законодавства щодо регулювання організації і діяльності судових та правоохоронних органів, їх класифікація і характеристика.

5. Судова влада в системі поділу державної влади.

6. Поняття судової влади та її ознаки.

7. Форми реалізації судової влади.

8. Завдання судової влади.

9. Функції судової влади.

10. Поняття принципів судової влади та їх класифікація.

11. Інституціональні принципи судової влади.

12. Організаційні (судоустрійні) принципи судової влади.

13. Функціональні принципи судової влади.

14. Принцип паритетності судової влади.

15. Принцип справедливості судової влади.

16. Принцип верховенства права і законності.

17. Принцип законності.

18. Принцип здійснення судової влади тільки судом.

19. Принцип доступності судової влади.

20. Принцип незалежності та самостійності судової влади.

21. Принцип безсторонності судової влади.

22. Принцип процедурності судової влади.

23. Принцип єдності судової системи та статусу суддів.

24. Принцип територіальності, спеціалізації та інстанційності побудови судової системи.

25. Принцип незалежності, недоторканності, незмінюваності суддів, принцип професіоналізму суддів.

26. Принцип державної мови судочинства.

27. Принцип гласності і відкритості судового процесу.

28. Принцип участі народу у здійсненні судової влади.

29. Принцип здійснення судочинства на засадах рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом.

30. Принцип змагальності.

31. Принцип презумпції невинуватості.

32. Принцип забезпечення обвинуваченому права на захист.

33. Принцип права на оскарження судового рішення.
34. Принцип обов'язковості судового рішення.
35. Поняття судової системи України.
36. Поняття судової інстанції та ланки судової системи.
37. Підстави утворення та ліквідації судів.
38. Повноваження та складу місцевих судів.
39. Повноваження та склад апеляційних судів.
40. Повноваження та склад спеціалізованих судів у судовій системі України.
41. Структура та повноваження Верховного суду України.
42. Поняття правового статусу суддів, та його зміст.
43. Вимоги до кандидата на посаду судді.
44. Етапи добору та призначення на посаду судді.
45. Особливості юридичної відповідальності судів.
46. Порядок звільнення судді з посади та припинення його повноважень.
47. Гарантії забезпечення правового статусу судді.
48. Становлення суду присяжних в Україні.
49. Вимоги до присяжних.
50. Порядок формування списків присяжних.
51. Права та обов'язки присяжних та гарантії їх захисту
52. Порядок формування Конституційного Суду України.
53. Вимоги, які висуваються до кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України.
54. Організаційна структура Конституційного Суду України.
55. Форми звернення до Конституційного Суду України.
56. Поняття правоохоронної системи України та її структурні елементи. Завдання правоохоронної системи України.
57. Поняття та ознаки правоохоронної діяльності.
58. Поняття правоохоронного органу, його характерні ознаки.
59. Місце прокуратури у системі органів державної влади.
60. Мета та завдання органів прокуратури.
61. Функції прокуратури.
62. Система органів прокуратури та її складові елементи.
63. Засади організації та діяльності прокуратури України.
64. Вимоги до кандидатів на посаду прокурора.
65. Підстави притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності.
66. Завдання та повноваження органів Міністерства внутрішніх справ України.
67. Завдання та повноваження Національної поліції України.
68. Основні принципи організації і діяльності Національної поліції України.
69. Структура Національної поліції України.
70. Структурні елементи правового статусу поліцейських.

71. Поняття досудового розслідування та його форми.
72. Завдання органів досудового розслідування.
73. Система органів досудового розслідування та їх компетенція.
74. Поняття процесуального статусу слідчого та його структурних елементів.
75. Завдання та основні засади організації та діяльності Державного бюро розслідувань.
76. Організаційна структура Державного бюро розслідувань.
77. Повноваження Державного бюро розслідувань.
78. Вимоги, які висуваються до співробітників Державного бюро розслідувань.
79. Підстави створення Національного антикорупційного бюро України.
80. Завдання Національного антикорупційного бюро України.
81. Повноваження Національного антикорупційного бюро України.
82. Вимоги, які пред'являються до керівника, та до інших осіб, що приймаються на службу до Національного антикорупційного бюро України.
83. Завдання та повноваження Служби безпеки України.
84. Правові засади діяльності Служби безпеки України.
85. Система органів Служби безпеки України та її структурні елементи.
86. Вимоги, яким повинні відповідати співробітники Служби безпеки України
87. Поняття адвокатури: її завдання і функції.
88. Основні принципи організації та діяльності адвокатури.
89. Порядок набуття права на зайняття адвокатською діяльністю.
90. Права та обов'язки адвоката, і гарантії здійснення адвокатської діяльності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО УСІХ ТЕМ

1. Адвокатура України : підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом) / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. – 2-ге вид., допов. і переробл. – Київ : Алерта, 2016. – 864 с.
2. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10 / Бакаянова Нана Мезенівна. – Одеса, 2017. – 395 с.
3. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук / Н.М. Бакаянова. – 2017. – 44 с.
4. Баулін Ю. Новий формат діяльності Конституційного Суду України / Ю. Баулін // Право України. – 2016. – № 7. – С. 19–23.
5. Бринзанська О. Право особи на подання конституційної скарги та процесуальні проблеми його реалізації в контексті змін до Конституції України / О. Бринзанська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 2. – С. 35–40
6. Войтюк Р. В. Взаємодія прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та детектива Національного антикорупційного бюро України. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2016. № 1 (36). С. 44–47.
7. Войтюк Р. В. Проблеми реалізації повноважень детектива Національного антикорупційного бюро України. Формування національної правової системи України в контексті євроінтеграційних процесів: матер. наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 21 квіт. 2017 р.). К., 2017. С. 81–83.
8. Войтюк Р. В. Сучасні моделі антикорупційних органів: український та зарубіжний досвід. Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю: матер. XIV Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 13 квіт. 2017 р.). 2017. С. 309–311.
9. Грицаєнко Р. Правовий статус присяжних в умовах вдосконалення інституту суду присяжних в Україні//Підприємництво, господарство і право. - № 9. – 2018. – С. 270-273.
10. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Основні принципи діяльності поліції щодо забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Наук. вісник Львів. держ. ун-ту внутр. справ. 2017. № 1. С. 171–184.
11. Державне бюро розслідувань: досвід становлення. - Національний університет «Одеська юридична академія» Державне бюро розслідувань// Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції 21 червня 2019 року м. Одеса. – 475 с.
12. Європіна Л. Засади прокурорської діяльності: загальна характеристика // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. - № 3. – 2016. – С. 74-85
13. Жушман М. Генезис і сучасний стан адміністративної юстиції України // Адміністративне право і процес. 2016. № 8. С. 105-109.

14. Завальнюк І. В. Еволюція концепції «справедливий суд» у конституційно-правовій доктрині Кузьменко О. В., Берченко Г. В. Статус Конституційного Суду України як судового органу // Прикарпатський юридичний вісник. - Випуск 4(33), 2020. - С. 6-11.

15. Касмінін О. Актуальні питання захисту права на працю та права на соціальний захист громадян Конституційним Судом України / О. Касмінін // Там само. - 2016. - № 4-5. - С. 123-131.

16. Клеменчич Г. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей / Г.Клеменчич, Я.Стусек, І.Гайка. - Київ: ОЕСР, 2007. - 131 с.

17. Коваленко В. Конституційний Суд України як ключова інституція в механізмі гарантій прав і свобод людини в Україні / В. Коваленко // Вісник Конституційного Суду України. - 2014. - № 2. - С. 66-73.

18. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Ю. С., Гаврильців М. Т., Лук'янова Г. Ю., Годяк А. І., Бліхар М. М. Судові та правоохоронні органи: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 388 с.

19. Ковалів М.В. Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у демократичній державі // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - № 1. - 2018. - С. 166-173.

20. Комарова Ю.М. Адміністративно – правовий статус Національного антикорупційного бюро України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2018.

21. Комашко В. В. Особливості організаційно-правових основ функціонування Державного бюро розслідувань як однієї з новел Кримінального процесуального кодексу України / В. В. Комашко // Вісник АМСУ; Серія: «Право». — 2014. — № 1 (12). — С. 132–138.

22. Комплексні проблеми реформування системи правоохоронних органів в Україні / А. В. Кубаєнко // Південно - український правничий часопис. - 2015. - № 3.

23. Косюта М. Роль і місце прокуратури України в системі поділу влади / М. Косюта // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. - 2017. - № 4(16). - С. 101-113

24. Кравченко І. С., Кіяшко Р. Ю. Актуальні проблеми діяльності патрульної служби Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. С. 139-142.

25. Крицька І. О. Окремі аспекти реалізації засади змагальності під час формування речових доказів у кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / І. О. Крицька // Форум права : електрон. наук. фах. вид. – Електрон. текст. дані. - 2016. - № 5. - С. 89-95.

26. Крусян Р.А. Доктринальні основи реформування системи судоустрою України у контексті теорії правової реформи. Український часопис конституційного права. 2017. № 4. С. 38-45.

27. Кручок А. Б. Національне антикорупційне бюро України: проблемні питання діяльності. Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки: матеріали конф. (м. Івано-Франківськ, 20–21 берез. 2015 р.). Херсон, 2015. С. 176.
28. Кухнюк Д. В. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Україні / Д. В. Кухнюк // Цивілістична процесуальна думка. – 2016. – № 2. – С. 75–79.
29. Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах / А. В. Лапкін. – Вид. 4-те, змін. та допов. – Харків : Право, 2017. – 152 с.- С. 15.
30. Ластович Д.М. Місце та значення поліцейських послуг в діяльності Національної поліції. Форум права. 2016. No 1. С. 141–146. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_25.pdf.
31. Летнянчин Л.І. Конституційна судова реформа: проблеми та перспективи / Летнянчин Л.І // Вісник Національної академії правових наук України. – 2016. – № 3(86). – С. 194–203.
32. Летнянчин Л.І. Конституційна судова реформа: проблеми та перспективи. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 3 (86). С. 194-203.
33. Майоров В. В. Проблемні питання адміністративно-правового регулювання завдань національної поліції України в сучасних умовах// Прикарпатський юридичний вісник. - Випуск 3(28) том 2, 2019. – С. 81-85.
34. Мельник М. Про межі конституційної юрисдикції та пряму дію норм Конституції України при здійсненні правосуддя / М. Мельник, С. Різник // 2016. – № 4–5. – С. 149–159
35. Мирошниченко Т.М. Проблемні аспекти реалізації нормативного змісту засади безпосередності дослідження показань, речей і документів під час кримінального процесуального доказування // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. - Серія ПРАВО. Випуск 42. – С. 225-229.
36. Носевич Н. Р. Напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань у сфері протидії злочинності// Правовий часопис Донбасу № 3 (68) 2019. – С. 103-115
37. Овчаренко О.М. Відповідальність судді за порушення приписів Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Актуальні проблеми судового права: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.: м. Харків, 20 квітн. 2017 р. / редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін. Х.: Право, 2017. Т. 1. С. 109-113.
38. Паришкура В. В. Теоретичні та практичні особливості відповідальності судді у зв'язку з порушенням правил етичної поведінки. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. № 1 (січень). С. 145–151.
39. Питель Ю. М. Директор Національного антикорупційного Бюро України як суб'єкт боротьби з корупцією. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. № 4. С. 170–174.

40. Питель Ю. М. Загальна характеристика прав та обов'язків працівників Національного антикорупційного бюро України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 1. С. 123–128.

41. Питель Ю. М. Характеристика Національного Антикорупційного Бюро України як спеціалізованої інституції у сфері протидії корупції. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. № 6. С. 245–248.

42. Питель Ю. М. Юридична відповідальність працівників Національного антикорупційного бюро України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 2. Т. 3. С. 134–139.

43. Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, м. Харків, 23 трав. 2019 р. / редкол.: С. О. Гриненко (голов. ред.) та ін. – Харків : Право, 2019. – Вип. 10. – 306 с.

44. Прилуцький С. Незмінюваність суддів в Україні: конституційно-правове регулювання та проблеми реалізації// Публічне право № 1 (25) (2017). – С. 73-82

45. Ревер С. Зміна повноважень Конституційного Суду України в контексті реформування національної системи правосуддя // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2017. Випуск 64. С. 103–110

46. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Северин Костянтин Миколайович; М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2015. – 237 с. – С. 162

47. Сердюк В.В. Територіальність як принцип побудови системи судів загальної юрисдикції: нові підходи до реалізації. Вісник Академії адвокатури України. 2015. Т. 12. Ч. 2(33). С. 161-169

48. Скомаров О. В. Принципи діяльності Національного антикорупційного бюро України. Науковий часопис Національної академії прокуратури. 2016. № 3. С. 222–229.

49. Стецюк П. Б. Конституційний Суд України: між пострадянським минулим та європейським майбутнім // Національна безпека і оборона. 2016. № 5–6. С. 96–99.

50. Судова влада в Україні та інших державах: історія та сучасність (аспекти права): Матеріали Сьомої Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Львів, 25 травня 2018 р.) / Наук. інтернет-конференції. - Вип. 7 / Терлюк І.Я. (укладач) / МОН України, ІНПП НУ «Львівська політехніка». – Львів: Ліга-Прес, 2018. - 290 с.

51. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в С91 Україні: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 24-25 жовтня 2019 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), А. С. ЦибулякКустевич (відпов. секр.) та ін.]. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 336 с.

52. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції / С.В. Албул, О.Т. Ніколаєв, О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів та ін. Одеса ; Львів : ОДУВС ; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

53. Тильчик О. В. Правовий статус Служби безпеки України як суб'єкта протидії тіньовій економіці / О. В. Тильчик // Наука і правоохорона. - 2015. - № 4. - С. 154-159.

54. Троян В.А. Поняття та види публічно-сервісної діяльності національної поліції України. Право і безпека. 2016. № 4. С. 90–94. Адміністративна діяльність Національної поліції : навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константинов С.Ф., Куліков В.А. та ін. ; за ред. Кулікова В.А. Київ : Освіта України, 2016. 230 с.

55. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Стильна типографія, 2017. – 580 с.

56. Цюприк І. В. Перспективи функціонування Державного бюро розслідувань як суб'єкта боротьби з організованою злочинністю// Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - № 2. – 2016. – С. 177-185.

57. Чепурєнєнєко Я.О., Чепурєнєнєко С.О. Зміни до Конституції України в частині правосуддя як можливість перезапуску судової системи // «Молодий вчений» . - № 5 (57). - травень, 2018 р. – С. 659-661.

58. Чудик Н. Реформування судової влади в Україні// Актуальні проблеми правознавства. - Випуск 4 (8). – 2016. – С. 97-100.

59. Шемшученко Ю.С. Судова влада в Україні: сучасна доктрина, механізми та перспективи реалізації: Стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 21 грудня 2016 року // Вісник НАН України. № 2. С. 37-47.

60. Штогун С.Г. Судова реформа чи косметичний ремонт системи судової влади? / С.Г. Штогун // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14). – С. 1–13.

**ОСНОВИ СУДОУСТРОЮ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Методичні вказівки та завдання до практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 081 «Право»

**ДУЮНОВА ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА
ПІВНЕНКО ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА**

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 5.05
Наклад _____ пр.

Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка